

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Diplomová práce

2011

Eva Šebková Stráska

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Eva Šebková Stráska

**INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ S EVROPSKÝM
MEZINÁRODNÍM PRVKEM**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra: Občanského práva

Datum vypracování práce: 8. prosince 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 8. prosince 2011

Eva Šebková Stráska

Děkuji JUDr. Petru Smolíkovi, Ph.D., za vedení této práce a cenné rady, Prof. Dr. Alexandrovi J. Bělohlávkovi za jeho obsáhlý komentář a svým dětem Emmě a Matyášovi, za noci, kdy usínali bez mámy.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Postupné úpravy insolvenčního práva v Evropském společenství	2
3	Úpadek a evropský mezinárodní prvek	5
3.1	Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000 o úpadkovém řízení	6
4	Princip modifikované univerzality.....	11
4.1	Mezinárodní příslušnost	12
4.2	Hlavní řízení.....	13
4.3	Místo hlavních zájmů dlužníka (COMI).....	13
4.3.1	Právnícké osoby	15
4.3.2	Fyzické osoby	16
4.3.3	Koncerny.....	17
4.4	Kontroverzní případy COMI.....	18
4.5	Vedlejší řízení	20
4.6	Provozovna.....	23
4.7	Koordinace hlavního a vedlejšího řízení.....	24
5	Zásada <i>Lex fori concursus</i>	25
5.1	Výjimky z <i>lex fori concursus</i>	26
5.1.1	Věcná práva věřitelů nebo třetích osob.....	26
5.1.2	Započtení pohledávek	27
5.1.3	Pracovní smlouvy	27
5.1.4	Výhrada vlastnictví	27
5.1.5	Smlouvy a práva týkající se nemovitostí	28
5.1.6	Platební systémy a finanční trhy	28
5.1.7	Účinky insolvenčního řízení na probíhající soudní řízení	28
5.2	Insolvenční způsobilost.....	29
6	Zásada automatického uznávání insolvenčního řízení.....	31
6.1	Princip vzájemné důvěry.....	32
6.2	Pojem „Rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení“	33
6.3	Veřejný pořádek	34
6.4	Uznávání dalších rozhodnutí vydaných v rámci insolvenčního řízení.....	36
6.5	Vykonatelnost rozhodnutí	38

7	Zásada vzájemné spolupráce	39
7.1	Spolupráce a sdělování informací	39
7.2	Další pravomoci správce podstaty	40
7.3	Zveřejňování	42
8	Zásada ochrany věřitele	44
9	Závěr	47
10	Seznam zkratk	50
11	Použitá literatura	51
12	Další údaje	54
12.1	Thesis Title in English	54
12.2	Summary in English	54
12.3	Key Words in English	55
12.4	Klíčová slova v českém jazyce	55

1 Úvod

Předmětem mého zkoumání je Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení, které upravuje insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem v rámci Evropské unie.

Dnešní doba stále častěji přináší insolvenční řízení, která se vztahují na majetek či podnikatelské struktury umístěné ve více státech. Jedním z důvodů může být otevření jednotného trhu, dalším globalizace a také to může být způsobeno současnou ekonomickou krizí.

Vytvořením Evropské unie vzniká větší množství vztahů s mezinárodním evropským prvkem a z toho vzrůstající počet insolvenčních řízení vedených v rámci Evropské unie. Podnikatelské činnosti se zřejmě stále více orientují na obchod přesahující hranice členských států a v rámci jednotného trhu se přesouvá kapitál z jednoho členského státu do druhého. Evropská unie vytváří své vlastní mezinárodní právo procesní, jehož předmětem je právě úprava vztahů s evropským prvkem. Aby bylo možné vyvíjet hospodářskou činnost, hlavně obchodní činnost, je nutné zaručit, že závazek bude dlužníkem splněn a v případě nemožnosti plnit bude zaručena ochrana práv věřitelů a jejich rovné postavení.

Evropská unie přijetím Nařízení 1346/2000 vytvořila evropské insolvenční právo, jehož prvořadým cílem je spravedlivé uspokojení pohledávek v případě úpadku dlužníka. Zavedla pravidla, která zajistí účinná a rychlá insolvenční řízení. Nařízení 1346/2000 zavedlo uznávání soudních rozhodnutí v insolvenčním řízení, a to s automatickým účinkem. Jedná se o ucelenou a přehlednou úpravu, která je vcelku pozitivně vnímána odbornou veřejností. Některá ustanovení jsou zřejmě nepřesná, a proto se v praxi setkáváme s jejich různými výklady. Nejdiskutovanějším tématem je pojem centra hlavních zájmu dlužníka a z toho plynoucí mezinárodní příslušnost soudu v insolvenčním řízení.

Ve své práci jsem se zaměřila na rozsudky Soudního dvora Evropské unie, který jako jediný může podat závazný výklad Nařízení 1346/2000. Dále se snažím identifikovat problémová místa výkladu a uvádět konkrétní příklady. Zároveň popisují, jak tato úprava navazuje na české insolvenční právo.

Text práce je dokončen k právnímu stavu platnému k 8. prosinci 2011.

2 Postupné úpravy insolvenčního práva v Evropském společenství

Prof. Dr. Alexander J. Bělohávek se ve své monografii *Evropské a mezinárodní insolvenční právo*¹ a Prof. Marie-Hélène Monserié-Bon se ve svém článku *Evropská harmonizace úpadkového práva*² podrobně věnují historickému vývoji evropského insolvenčního práva.

Evropská společenství (ES) zahájila podle Monserié-Bon přípravu komunitárních úmluv upravujících pravidla mezinárodního práva soukromého již na počátku evropské integrace v rámci tehdejších cílů ES. První skupina expertů byla pověřena již v roce 1960 přípravou dohody upravující kolektivní řízení.³

Bělohávek⁴ uvádí, že v roce 1963 byla zřízena pracovní skupina pro insolvenční právo při Komisi Evropských společenství poté, co z rozsahu působnosti Evropské úmluvy o soudní příslušnosti a vykonatelnosti z roku 1958⁵ byla výslovně vyňata insolvenční řízení a jejich uznávání.

Protože v té době neexistovala evropská úprava kolektivních řízení, řešil každý členský stát insolvenční odkazem na svůj vlastní systém mezinárodního práva soukromého a dvoustrannými a vícestrannými mezinárodními smlouvami.

Při vytváření evropského insolvenčního práva se uvažovalo i o možnosti harmonizace vnitrostátních legislativ, uvádí ve svém článku Monserié-Bon.

První návrh dohody o insolvenčním právu předložila podle Monserié-Bon pracovní skupina při Komisi Evropských společenství v roce 1970, ten ale musel být přepracován z důvodu rozšiřování Evropského společenství o nové členské státy.

Druhý návrh dohody o insolvenčním právu podle Monserié-Bon byl předán předsedovi Rady a k vyjádření představitelům členských států a Komisi v červnu 1980 a byl po prozkoumání odmítnut v roce 1985. Ve zprávě obsahující návrh dohody o úpadku předložené v roce 1980 bylo uvedeno, že sblížení národních legislativ je

¹ Bělohávek (2007a), s. 1-6.

² Monserié-Bon (2000), s. 85-91.

³ Ibid.

⁴ Bělohávek (2007a), s. 2.

⁵ Později transformována do Bruselské úmluvy z 27. září 1968 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních a dále do Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních.

„přehnaně ambiciózní z důvodu velké rozdílnosti národních zákonů,” viz Monserié-Bon⁶.

Myšlenka harmonizace byla opuštěna z důvodů značné rozdílnosti právních úprav jednotlivých členských států; a evropské orgány se vydaly cestou řešení pouze přeshraničních úpadků, tedy vytvoření pravidel pro řešení úpadků zasahujících do více členských států.

V rámci Rady Evropy byl předložen návrh mezinárodní smlouvy *Evropské úmluvy o některých mezinárodních aspektech konkursního řízení*, která byla podepsána 5. června 1990 v Istanbulu. Jedná se o komplexní úpravu představující základ pro evropské řešení mezinárodní insolvence.⁷ V současnosti je Evropská úmluva o některých mezinárodních aspektech konkursního řízení nahrazena *Nařízením Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení* (užívám zkrácené označení Nařízení nebo Nařízení 1346/2000) v rozsahu působnosti tohoto Nařízení, viz čl. 44, odst. 1 Nařízení. Toto Nařízení má před úmluvou aplikační přednost. Bělohlávek k tomu uvádí, „Česká republika není stranou úmluvy.”⁸

Evropské společenství v roce 1990 podle Monserié-Bon znovu navázalo na návrh dohody o úpadku a v roce 1991 byl rozeslán k diskusi předběžný návrh nové úmluvy. *Úmluva Evropské unie o insolvenčním řízení* byla otevřená k podpisu v Madridu 23. listopadu 1995. Úmluva byla ratifikována jen čtrnácti členskými státy (bez Velké Británie) z patnácti a nikdy nenabyla účinnosti, uvádí Bělohlávek.⁹ Podle prvního článku této úmluvy ze dne 23. listopadu 1995 se dohoda „aplikuje na kolektivní řízení založená na platební neschopnosti dlužníka, která způsobují částečné nebo úplné zbavení dlužníka oprávnění disponovat majetkem a spravovat jej a rovněž určení konkursního správce.”¹⁰ K úmluvě byla vypracována expertní zpráva Miguelem Virgosem a Etiennem Schmitem, která v současnosti slouží jako pomůcka při interpretaci Nařízení.¹¹

Protože nedošlo k ratifikaci předmětné úmluvy všemi členskými státy, přijal Evropský parlament v květnu 1999 rezoluci o úmluvě z 23. listopadu 1995. Rezoluce

⁶ Monserié-Bon (2000), s. 85-91.

⁷ Bělohlávek (2007a), s. 3.

⁸ Ibid., s. 1280.

⁹ Ibid., s. 4.

¹⁰ Monserié-Bon (2000), s. 85-91.

¹¹ Virgos (1996).

vyzývá Komisi k řešení prostřednictvím sekundárního práva a k předložení návrhu směrnice nebo nařízení o úpadku podniků majících účinky v několika státech, uvádí Monserié-Bon.¹²

Amsterdamská smlouva z roku 1997 rozšířila komunitární spolupráci také na otázky vnitřní bezpečnosti a justice, a byla tak východiskem pro přijetí Nařízení, které spadá do oblasti soudní spolupráce v občanských věcech ve smyslu článku 65 *Smlouvy o založení Evropského společenství*. Nařízení bylo přijato s ohledem na čl. 61 písm. c) této smlouvy, podle kterého přijímá Rada Evropské unie opatření v oblasti spolupráce v civilních věcech podle článku 65 této smlouvy s cílem vytvořit prostor svobody, bezpečnosti a práva. Článek 65 stanoví, že opatření v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech s mezinárodním prvkem vydává Rada podle čl. 67 smlouvy, pokud je to nutné k fungování vnitřního trhu.¹³ Protože řádné fungování vnitřního trhu nebylo možné dosáhnout na vnitrostátní úrovni, je úprava na úrovni Společenství důvodná a to v souladu se zásadou proporcionality.

Nařízení bylo přetvořeno z textu Úmluvy ES o insolvenčním řízení ze dne 23. listopadu 1995, uvádí Pauknerová.¹⁴ Právě proto slouží zpráva Virgose a Schmita jako výkladová pomůcka k Nařízení.

Nařízení se nevztahuje na insolvenční řízení, která se týkají pojišťoven, úvěrových institucí, investičních podniků majících v držení finanční prostředky nebo cenné papíry třetích osob a podniků kolektivního investování. V rámci Evropského společenství jsou insolvenční řízení těchto institucí řešena samostatně a to v směrnicích Evropského parlamentu a Rady č. 2001/24/ES¹⁵ a č. 2001/17/ES.¹⁶

¹² Monserié-Bon (2000), s. 85-91.

¹³ Smlouva o založení Evropského společenství (konsolidované znění 1997), Úřední věstník C 340 ze dne 10. listopadu 1997.

¹⁴ Pauknerová (2008), s. 323.

¹⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/24/ES z 4. dubna 2001, o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí, Úřední věstník L 125, 5. května 2001, s. 15 a násl.

¹⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/17/ES z 19. března 2001, o reorganizaci a likvidaci pojišťoven, Úřední věstník L 110, 20. dubna 2001, s. 28-39.

3 Úpadek a evropský mezinárodní prvek

Úpadek, někdy označován jako bankrot, insolvence nebo krach, je „stav, při němž má dlužník závazky vůči řadě věřitelů a není v jeho reálných možnostech, aby je všechny splnil.“¹⁷

Úpadek je ve většině právních řádů definován ve dvou formách, jako platební neschopnost a předlužení.¹⁸ Jednotlivé právní řády stanoví přesné podmínky pro určení platební neschopnosti a předlužení. V České republice definuje *Insolvenční zákon*¹⁹ platební neschopnost v § 3 odst. 1 jako neschopnost plnit peněžité závazky vůči více věřitelům ve stanovené době. Předlužení je definováno v § 3 odst. 3 jako stav, kdy dlužníkovi závazky vůči více věřitelům převyšují dlužníkuv majetek, za splnění dalších podmínek stanovených zákonem.

Aby se jednalo o úpadek, vyžaduje se existence alespoň dvou věřitelů, proto se také mluví o kolektivním řízení. V případě, kde má dlužník jednoho věřitele postupuje při vymáhání pohledávky standardním způsobem, žalobou v civilním procesu. Aby bylo možné spravedlivě upravit vztahy více věřitelů k jednomu dlužníku, vyvinul se zvláštní proces, kterému říkáme úpadkové řízení, kolektivní řízení nebo insolvenční řízení. Tento proces se snaží zaručit relativně rovné postavení věřitelů. V jednom řízení se uspokojí nebo uspořádají majtkové poměry vůči všem věřitelům jednoho dlužníka, který je v úpadku. Významem tohoto řízení je, že v sobě koncentruje jak řešení sporu, tedy řízení nalézací, tak jeho vykonání.

Zvláštní postavení v insolvenčním řízení má insolvenční správce neboli správce podstaty. Správce je osoba pověřená soudem nebo výjimečně také jiným k tomu pověřeným orgánem k zjištění rozsahu majetku a zajištění tohoto majetku dlužníka nebo udržení provozu podniku dlužníka.

Samostatně se upravují úpadky bank, pojišťoven a dalších finančních institucí, pro které se obecná úprava nehodí, přičemž se zde zohledňuje ochrana klientů a ekonomické stability státu.

Evropský mezinárodní prvek je v *Insolvenčním zákoně* definován v § 426 odst. 2 jako „skutečnost, že hlavní zájmy dlužníka jsou soustředěny v některém z členských

¹⁷ Winterová a kol. (2011) s. 589.

¹⁸ Ibid., s. 595.

¹⁹ Zákon č. 182/2006 Sb.

států Evropské unie s výjimkou Dánska a současně alespoň jeden z věřitelů nebo část majetkové podstaty se nachází v některém z jiných členských států Evropské unie s výjimkou Dánska.”²⁰

Evropským prvkem je vlastně majetek ve více členských státech, nebo fakt, že úpadce má provozovnu v jiném státě, než je centrum jeho hlavních zájmů, nebo má věřitel pohledávku k provozovně nebo tato pohledávka vznikla z činnosti provozovny nacházející se na území jiného členského státu. Dlužník tedy musí mít majetek ve více členských státech, samozřejmě za splnění dalších podmínek Nařízení.

V případě, kdy je naplněna skutečnost evropského mezinárodního prvku, odkazuje *Insolvenční zákon* § 426 odst. 1 na Nařízení a ustanovení příslušného právního řádu členského státu Evropské unie.

Insolvenční soud v České republice zastaví probíhající insolvenčního řízení, vyjde-li najevo, že hlavní zájmy dlužníka byly ke dni zahájení insolvenčního řízení soustředěny v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska a že dlužník k tomuto dni neměl na území České republiky ani provozovnu.²¹ Tato vnitrostátní úprava řeší případy, kde bylo zahájeno hlavní insolvenční řízení a dodatečně se ukáže, že hlavní zájmy dlužníka nejsou soustředěny v České republice. Pokud má dlužník na území státu provozovnu ve smyslu Nařízení, změní se toto hlavní řízení na řízení vedlejší, a pokud na území České republiky nemá ani provozovnu, řízení zastaví.

Můžeme tedy říct, že Evropský prvek úpadku spočívá v tom, že majetek dlužníka se nachází na území více členských států a je třeba koordinovat opatření ve vztahu k tomuto majetku s cílem spravedlivě uspokojit pohledávky věřitelů.

3.1 Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000 o úpadkovém řízení

Nařízení 1346/2000 je sekundárním právním aktem Evropské unie a je obecně závazné a bezprostředně použitelné ve všech členských státech, kromě Dánska. „Všechny orgány členského státu, správní úřady i soudy jsou povinny [N]ařízení

²⁰ Zákon č. 182/2006 Sb.

²¹ Ibid.

aplikovat.²² Nařízení je součástí právního řádu členských států. „Skutečnost, že nařízení platí v každém členském státě však neznamená, že v každém členském státě musí tento normativní právní akt vyvolávat stejné právní následky.“²³ Při střetu zákona a nařízení mají nařízení aplikační přednost před zákonem. Ve vztahu k mezinárodním smlouvám je ve věcech upravených nařízeními mezinárodní smlouva nařízeními nahrazena. Podle současné evropské judikatury není přípustné, aby členské státy přepisovaly nařízení do vnitrostátních právních norem. Připouští se a někdy je to nutností k řádné aplikaci nařízení, aby stát vydal předpis, kterým přizpůsobí svůj právní řád nařízení.

Nařízení bylo přijato 29. 5. 2000, je účinné od 31. 5. 2002, v České republice je závazné od 1. 5. 2004, tj. ode dne přistoupení k Evropské unii. Nařízení bylo několikrát novelizováno.²⁴ Samotnému textu Nařízení předchází odůvodnění, které je důležitou výkladovou pomůckou k jednotlivým článkům. Jednotlivé důvody významně články doplňují a jsou často využívány také Soudním dvorem Evropské unie při rozhodování v předběžných otázkách.

Jediný závazný výklad k Nařízení podává Soudní dvůr Evropské unie a je proto vodítkem při výkladu sporných ustanovení.

Nařízení nezavádí insolvenční řízení s obecnou působností na celém území Společenství z důvodu značných odlišností v oblasti hmotného práva členských států.

Nařízení je normou mezinárodního práva procesního, obsahuje normy kolizní, normy procesní ale také hmotněprávní normy.

Nařízení obsahuje ustanovení upravující pravidla pro insolvenční řízení, nenahrazuje vnitrostátní úpravu, jen stanoví pravidla a zpátky odkáže na vnitrostátní normy příslušného členského státu. Určuje mezinárodní příslušnost, tedy členský stát příslušný k zahájení insolvenčního řízení, dále určuje rozhodné právo, kterým se bude řízení řídit, a stanoví zásadu automatického uznávání rozhodnutí učiněného jedním členským státem v dalších státech. Obsahuje hmotněprávní normy, které samy přímo a bezprostředně určí práva a povinnosti účastníků právního vztahu, a to pravomoci správce podstaty a práva věřitelů.

²² Tichý a kol. (2011), s. 247.

²³ Adam (2006), s. 367.

²⁴ Nařízením Rady (ES) č. 603/2005 ze dne 12. dubna 2005, č. 694/2006 ze dne 27. dubna 2006, č. 1791/2006 ze dne 20. listopadu 2006, č. 681/2007 ze dne 13. června 2007, č. 788/2008 ze dne 24. července 2008, č. 210/2010 ze dne 25. února 2010 a č. 583/2011 ze dne 9. června 2011.

Odůvodnění Nařízení uvádí v bodech 2, 3 a 4 následující důvody, proč bylo Nařízení přijato. Nařízení je přijato z důvodu dosažení řádného fungování vnitřního trhu, a proto je důležité, aby insolvenční řízení probíhala účinně. Činnost podniků má stále více mezinárodních účinků a je potřeba, aby společenství koordinovalo opatření vůči majetku dlužníka, který není schopen plnit své peněžité závazky. Hlavním důvodem je předcházet jevu *forum shopping*, tedy převodům majetku nebo soudních řízení z jednoho členského státu do druhého za účelem výhodnějšího právního postavení.

Časová působnost Nařízení je stanovena v čl. 43 a to tak, že Nařízení se použije na insolvenční řízení zahájená po 31. květnu 2002, v České republice pro řízení zahájená od 1. května 2004.

Věcná příslušnost Nařízení je upravena v čl. 1, odst. 1: „Toto [N]ařízení se vztahuje na kolektivní úpadková řízení, která zahrnují částečné nebo úplné zabavení majetku dlužníka a jmenování správce podstaty.” Kolektivním úpadkovým řízením se pro účely Nařízení rozumí ta řízení, která tvoří přílohu A Nařízení. Věcná příslušnost Nařízení je tedy přesně vymezena řízeními jednotlivých členských států, která jsou uvedena v této příloze. V České republice se Nařízení vztahuje na řízení konkursní, reorganizaci a oddlužení, tj. řízení, která jsou uvedena v příloze A. Vztahuje se na fyzické i právnické osoby, podnikatele i fyzické osoby nepodnikající.

Insolvenční řízení, na která se Nařízení vztahuje, musí být řízením kolektivním, úpadkovým, zahrnovat alespoň částečné zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem a véde ke jmenování správce podstaty. Seznam správců podstaty je uveden v příloze C Nařízení.

Nařízení se týká pouze řízení, ve kterých jsou hlavní zájmy dlužníka soustředěny ve společenství (bod 14 odůvodnění Nařízení). Jedná se o prvotní určující věc, kterou bude muset soud členského státu zkoumat, aby mohl Nařízení použít. Není tedy rozhodné ani registrované sídlo společnosti, ani zakladatel právnické osoby, nebo bydliště fyzické osoby; rozhodné je, zda se místo hlavních zájmů dlužníka nachází ve společenství, a pak je povinností soudu členského státu aplikovat Nařízení.

Prakticky to znamená, že i pokud bude sídlo společnosti, registrované místo podnikání nebo bydliště fyzické osoby mimo území EU, ale bude splněna podmínka centra hlavních zájmů na území členského státu s výjimkou Dánska, bude nutné na

takové insolvenční řízení aplikovat Nařízení. Ve svém článku Tomáš Čihula²⁵ upozorňuje na rozhodnutí anglického soudu *High Court of Justice* ze dne 7. 2. 2003 ve věci *BRAC Rent-A-Car International Inc.*, která byla založena podle práva státu Delaware, její formální sídlo bylo ve Spojených státech amerických, ale její činnost byla téměř výlučně řízena z Anglie. Anglický soud se shledal příslušným k zahájení insolvenčního řízení s ohledem na centrum hlavních zájmů společnosti v Anglii. Takový výklad Nařízení brání snaze společností zřízených za výhodnějších podmínek mimo EU vyhnout se aplikaci pravidel Nařízení, a v případě úpadku je pro tyto společnosti příslušný soud členského státu, v němž mají centrum svých hlavních zájmů, bez ohledu na formální sídlo nebo na právo, jímž se řídí vnitřní poměry společnosti, říká Čihula.²⁶ Jiný výklad Nařízení by věřitele dostatečně nechránil, tvrdí Čihula. Nařízení neupravuje účinky zahájení insolvenčního řízení ve třetích státech, takové otázky je třeba přenechat úpravě jednotlivých států, popř. mezinárodním smlouvám.²⁷

Pro fyzické osoby není rozhodné, zda jsou občany EU; řízení lze zahájit i vůči osobě, která není občanem EU, ale má zde centrum svých zájmů.

Místní příslušnost v rámci členského státu se řídí vnitrostátním právem dotyčného státu.²⁸ V České republice rozhodují jako soudy prvního stupně v insolvenčním řízení krajské soudy, podle § 9 odst. 4 OSŘ. Soudem příslušným pro fyzickou osobu nepodnikatele bude krajský soud, v jehož obvodu má osoba bydliště, a nemá-li bydliště, soud, v jehož obvodu se zdržuje, přesně v § 85 odst. 1 a § 85a OSŘ. Pro fyzickou osobu podnikatele je příslušný krajský soud, v jehož obvodu má osoba místo podnikání, podle § 85 odst. 2 a § 85a OSŘ. Pro právnické osoby, které mají centrum hlavních zájmů v sídle společnosti, bude příslušný krajský soud, v jehož obvodu má právnická osoba sídlo, a to podle § 85 odst. 3 a § 85a OSŘ. Pokud má právnická osoba sídlo mimo území České republiky, ale má zde centrum hlavních zájmů, bude zřejmě příslušný krajský soud, v jehož obvodu se podnik nebo organizační složka podniku právnické osoby nachází, podle § 86 odst. 3 OSŘ. Pokud nebyl soud takto určen, můžou se majetková práva uplatnit u krajského soudu, v jehož obvodu má osoba majetek podle § 86 odst. 2 OSŘ. V případě insolvenčního řízení, ve kterém se

²⁵ Čihula (2006), s. 674.

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

²⁸ Bod 15 odůvodnění Nařízení.

řeší úpadek osoby tvořící s dlužníkem koncern, je vedle shora uvedeného soudu příslušný alternativně také krajský soud, u něhož probíhá insolvenční řízení dlužníka, viz § 87 odst. 2 OSŘ.

Z působnosti Nařízení jsou vyloučena insolvenční řízení, která se týkají pojišťoven, úvěrových institucí, investičních podniků majících v držení finanční prostředky nebo cenné papíry třetích osob, a podniků kolektivního investování, dle čl. 1 odst. 2 Nařízení a bodu 9 odůvodnění. Insolvence těchto subjektů je upravena podrobně v sekundární legislativě Společenství.

4 Princip modifikované univerzality

Cílem evropského normotvůrce bylo upravit insolvenční řízení, které pojme veškerý majetek na území unie, to se ale nepodařilo úplně, a byla přijatá verze, ve které se v zájmu ochrany místních věřitelů a také s ohledem na různé právní řády dovoluje vedle řízení pojímající veškerý majetek také řízení na určitou část majetku.

Nařízení rozlišuje insolvenční řízení na hlavní a vedlejší. Hlavní řízení má obecnou univerzální platnost, způsobuje všeobecné účinky, neboť se vztahuje na veškerý dlužníkův majetek nacházející se ve všech členských státech, ve kterých se Nařízení uplatní.

Tento princip je modifikován možností zahájit vedlejší řízení v jiném členském státě souběžně s hlavním řízením nebo před zahájením hlavního řízení. Možnost zahájit vedlejší řízení připouští evropský zákonodárce za účelem větší ochrany zájmů věřitelů. Vedlejší řízení může být zahájeno soudem některého členského státu, na jehož území má dlužník provozovnu. Toto vedlejší řízení je omezeno na majetek dlužníka, který se nachází na území tohoto členského státu. Pouze zahájení vedlejšího insolvenčního řízení může omezit obecnou, univerzální platnost hlavního insolvenčního řízení.

Cílem Nařízení bylo zavést univerzální hlavní řízení, které pojme veškerý dlužníkův majetek ve všech členských státech a tím zjednodušit řízení. Toto hlavní univerzální řízení bude automaticky uznáno ve všech členských státech, čímž se řízení zrychlí. Přesto univerzalita hlavního řízení může být omezena vedlejšími řízeními. I v tomto případě si řízení zachovává své zvláštní postavení. Princip univerzality se projevuje v uznání zahájení insolvenčního řízení a uznání pravomocí správce podstaty v dalších členských státech. Jde o automatické uznání bez nutnosti jakéhokoliv úkonu a vyvolávající ve všech členských státech stejné účinky, jako ve státě, ve kterém bylo řízení zahájeno.

Podle Petra Šabatky²⁹ má hlavní řízení výsostné postavení. Pokud nebylo zahájeno vedlejší řízení, pojme hlavní řízení veškerý dlužníkův majetek ve všech členských státech. Pokud bude zahájeno vedlejší řízení, bude vůči hlavnímu řízení

²⁹ Šabatka (2006), s. 96.

požívat výsostné postavení koordinačního centra, ve smyslu ustanovení o spolupráci mezi hlavním a vedlejším řízením, viz čl. 31 až 35 a čl. 37, upřesňuje Šabatka.³⁰

Z určení příslušného soudu pro hlavní řízení plyne rozhodné právo, kterým se bude řízení řídit (*lex fori concursus*). Právo tohoto státu určí podmínky pro zahájení, vedení a skončení řízení. Správce podstaty, který byl jmenovaný v hlavním řízení, může v jiných členských státech vykonávat stejné pravomoci, jež má podle práva státu, který řízení zahájil, pokud v tomto státě není zahájeno jiné insolvenční řízení nebo učiněno ochranné opatření bránící jejich výkonu na základě návrhu na zahájení insolvenčního řízení v tomto státě. Až na některé výjimky může správce podstaty přemístit majetek dlužníka z území jiného členského státu (čl. 18, odst. 1).

4.1 Mezinárodní příslušnost

Nařízení 1346/2000³¹ stanoví v čl. 3 soubor pravidel pro určení mezinárodní příslušnosti. Tato pravidla určí konkrétní členský stát, jehož soudy jsou příslušné k zahájení insolvenčního řízení. Soud takto určeného státu rozhodne o zahájení řízení a toto rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení bude mít univerzální účinek a bude automaticky uznáno ve všech ostatních členských státech. Určení mezinárodní příslušnosti je zásadní také pro určení rozhodného práva. Mezinárodní příslušnost znamená ve smyslu českého procesního práva pravomoc.

Hlavním důvodem pro určení pravidel o mezinárodní příslušnosti je vyhnout se jevu *forum shopping*, tedy převodu majetku nebo soudních řízení z jednoho členského státu do druhého za účelem získání výhodnějšího postavení.

Nařízení stanoví dva typy insolvenčního řízení, hlavní řízení a vedlejších řízení. Vedlejší řízení se rozlišuje na řízení zahájené následně potom, co bylo zahájeno řízení hlavní, a vedlejší řízení, zahájená před zahájením hlavního insolvenčního řízení, za splnění dalších podmínek vyžadovaných Nařízením, viz níže.

Rozsudek Soudního dvora se uvádí, že „[v] systému určování příslušnosti soudů členských států zavedeném Nařízením existuje zvláštní soudní příslušnost pro každého

³⁰ Šabatka (2006), s. 96.

³¹ Nařízení Rady (EC) č. 1346/2000.

dlužníka, který je právně odlišným subjektem.”³² Při určování příslušnosti je tedy nutné individuálně posoudit každý právní subjekt v souladu s Nařízením.

Soud, u něhož je podán návrh na zahájení insolvenčního řízení, je povinen zkoumat, zda je dána jeho mezinárodní příslušnost; na prvním místě musí zkoumat, zda je místo hlavních zájmu dlužníka soustředěno ve společenství, jak to vyžaduje Nařízení v bodu 14 odůvodnění. Určení místa hlavních zájmů je zásadní pro zahájení hlavního řízení a také pro zahájení vedlejšího řízení před zahájením hlavního řízení, které může být zahájeno právě jen ve státě, ve kterém není místo hlavních zájmů dlužníka.

4.2 Hlavní řízení

K zahájení hlavního insolvenčního řízení jsou příslušné soudy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. Soud tohoto členského státu bude mít zvláštní postavení, protože bude rozhodovat o majetku dlužníka, který se nachází ve všech členských státech kromě Dánska, nebo o části majetku, pokud bude nebo bylo zahájeno vedlejší řízení. Hlavnímu insolvenčnímu řízení je přiznána univerzální platnost, řízení zahrnuje veškerý majetek ve všech členských státech, pokud nebude zahájeno vedlejší řízení. Rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení bude automaticky uznáno ve všech členských státech. Právním rozhodným pro řízení bude právo toho státu, který řízení zahájil, a tímto právem se také bude řídit průběh i skončení tohoto řízení. Soud tohoto státu určí správce podstaty.

Soudy členského státu, na jehož území bylo hlavní insolvenční řízení zahájeno, jsou rovněž příslušné k přijetí rozhodnutí ve věcech týkajících se průběhu a skončení insolvenčního řízení a ve věcech, které přímo vyplývají z insolvenčního řízení nebo s insolvenčním řízením úzce souvisí. Cílem Nařízení je soustředit všechny žaloby přímo spojené s úpadkem před soudy členského státu příslušného k zahájení insolvenčního řízení, aby řízení probíhalo rychle a účinně.³³

4.3 Místo hlavních zájmů dlužníka (COMI)

Soudy členského státu, na jehož území se nachází hlavní zájmy dlužníka, jsou příslušné zahájit hlavní insolvenční řízení. Místo hlavních zájmů dlužníka (*Centre of*

³² Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.*

³³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. února 2009 ve věci C-339/07, *Christopher Seagon proti Deko Marty Belgium*, bod 22.

Main Interest, anglická zkratka COMI) je hraničním určovatelem, tj. skutečností významnou pro určení soudu příslušného k zahájení řízení a z toho také vyplývajícího rozhodného práva. Pojem COMI je rozhodný pro určení mezinárodní příslušnosti v hlavním řízení.

Toto místo hlavních zájmu je upřesněno v bodu 13 odůvodnění Nařízení: „Místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, by mělo odpovídat místu, ze kterého dlužník obvykle své zájmy spravuje, a je proto zjistitelné třetími osobami.”

Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Eurofood IFSC*,³⁴ v bodech 31 a 33 rovněž vykládá pojem místa, ve kterém jsou soustředěny hlavní zájmy, jako specifický pojem Nařízení mající samostatný význam a je třeba jej vykládat jednotně a nezávisle na vnitrostátních právních předpisech. Soud uvedl, že místo centra hlavních zájmů COMI „musí být určeno podle kritérií, která jsou objektivní a současně zjistitelná třetími osobami. Tato objektivita a možnosti zjištění třetími osobami jsou nezbytné k zajištění právní jistoty a předvídatelnosti ohledně určení soudu příslušného k zahájení hlavního úpdkového řízení.”

Je nezbytné, aby byl pojem místa představujícího centrum hlavních zájmů dlužníka přesně vymezen. Pojem COMI je důležitý, neboť se podle něj určuje příslušný soud i rozhodné právo. Tento pojem musí být vykládán v souladu s cíli Nařízení a zejména s cílem předejít podnětům, které motivují zúčastněné strany k převodům majetku nebo soudních řízení z jednoho členského státu do druhého za účelem výhodnějšího právního postavení, a také s ohledem na to, aby insolvenční řízení probíhalo účinně a rychle. Je nutné jej vykládat s ohledem na zajištění ochrany věřitelů. Centrum hlavních zájmů dlužníka má být v místě, kde se nacházelo v době, kdy věřitelé vstupovali s dlužníkem v právní vztah, protože k tomuto místu věřitelé vyhodnocovali rizika, která na sebe vzali pro případ úpadku dlužníka.³⁵ V zájmu ochrany věřitele musí být jasné, kde má dlužník toto centrum, kde může věřitel uplatňovat své pohledávky a jakým právním řádem se bude případné insolvenční řízení řídit. Podle profesora Bělohlávek připadá místo hlavního zájmu dlužníka na místo hlavního hospodářského zájmu, k němuž dlužník vykazuje nejvyšší intenzitu a nejužší vztah.³⁶ Podle Čihuly³⁷ je

³⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.*

³⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. ledna 2006 ve věci C-1/07, *Susanne Staubitz-Schreiber*, bod 27.

³⁶ Bělohlávek (2007a), s. 130 a 131.

³⁷ Čihula (2006), s. 673.

pro určení mezinárodní příslušnosti rozhodné, že má řízení sloužit zájmům věřitelů a je proto potřebné, aby probíhalo v místě, které je věřitelům známé nebo předvídatelné.

Soudní dvůr se zabýval předběžnou otázkou ve věci *Susanne Staubitz-Schreiber* (věc C-1/04) a vyložil, zda může dlužník převést centrum svých hlavních zájmů do jiného členského státu v době mezi podáním návrhu na zahájení řízení a vydáním rozhodnutí o zahájení řízení. Podle Soudního dvora platí, že přemístí-li dlužník centrum svých hlavních zájmů na území dalšího členského státu potom, co byl podán návrh na insolvenční řízení, ale o tomto návrhu nebylo dosud rozhodnuto, zůstává nadále příslušný k zahájení insolvenčního řízení soud členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka v době podání návrhu na zahájení řízení.³⁸ Pokud by dlužník mohl přenést centrum svých hlavních zájmů do jiného členského státu v době mezi podáním návrhu na zahájení řízení a vydáním rozhodnutí o zahájení řízení, bylo by takové přenesení v rozporu s cíli Nařízení, kterými jsou např. účinný průběh a zrychlení insolvenčních řízení, „a to v tom, že by nutilo věřitele následovat neustále dlužníka tam, kde se rozhodl více či méně definitivně usadit.“³⁹

4.3.1 Právnícké osoby

Centrum hlavních zájmů dlužníka (COMI) právnícké osoby je třeba určit z faktické situace. Nařízení v čl. 3, odst. 1, věta druhá stanoví pouze tuto vyvratitelnou domněnku: „V případě společnosti nebo právnícké osoby se za místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, považuje sídlo, pokud není prokázán opak.“ Místem hlavních zájmů dlužníka právnícké osoby bude tedy zaregistrované sídlo, pokud z faktické situace nevyplyne, že skutečným místem, kde právnícká osoba uskutečňuje svou činnost, je jiné místo.

Soudní dvůr v bodě 34 a 35 ve svém rozhodnutí ve věci C-341/04 *Eurofood IFSC* vyložil pojem vyvratitelné domněnky: podle vyvratitelné domněnky ve prospěch sídla společnosti stanovené Nařízením v čl. 3 odst. 1 v druhé větě jsou hlavní zájmy právníckých osob soustředěny v členském státě, kde se nachází jejich sídlo. Tato domněnka může být vyvrácena pouze tehdy, jestliže skutečnosti, jež jsou objektivní a zjištělné třetími osobami, umožní prokázat existenci skutečné situace odlišné od té, jež

³⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. ledna 2006 ve věci C-1/07, *Susanne Staubitz-Schreiber*.

³⁹ *Ibid.*, bod 26.

má odpovídat umístění COMI do předmětného sídla. „Tak by tomu mohlo být zejména v případě společnosti typu ‚poštovní schránky,‘ která nevykonává žádnou činnost na území členského státu, kde se nachází její sídlo.”

Nařízení sice stanoví domněnku registrovaného sídla, ale upřednostňuje místo, kde je skutečně prováděná činnost právnické osoby.

Podle Jana Brodce⁴⁰ je inkorporační princip vhodnější, než princip registrovaného sídla s ohledem na volný pohyb společností v EU. Brodec tvrdí, že inkorporační princip byl uplatněn s cílem zabránit přesunu COMI pouhou změnou sídla v obchodním rejstříku a tím zabránit vzniku soudní příslušnosti státu, která by byla pro subjekt příznivější.

4.3.2 Fyzické osoby

U fyzických osob Nařízení nestanoví žádnou domněnku ohledně místa hlavních zájmů, a proto je třeba vycházet z bodu 13 odůvodnění Nařízení, a tedy že se jedná o místo, ze kterého dlužník obvykle spravuje své zájmy, a je proto zjiřitelné třetími osobami. S ohledem na rozsudky *Eurofood IFSC* a *Susanne Staubitz-Schreiber* má být toto místo hlavních zájmů určeno podle kritérií, která jsou objektivní, a mělo by mít vztah k místu, kde věřitel vstupoval s dlužníkem v právní vztah. Jako výkladová pomůcka může posloužit zpráva Virgose a Schmita,⁴¹ podle které bude centrem hlavních zájmů fyzických osob podnikatelů to místo, kde provozují svou podnikatelskou činnost nebo místo výkonu své profese (*place of their professional domicile*), a u fyzických osob nepodnikatelů, místo, kde se obvykle zdržují (*place of their habitual residence*).

Lze tedy říci, že se jedná o místo, kde fyzická osoba spravuje svou hospodářskou činnost, z které může vzniknout vztah k věřiteli. Toto místo se musí určit ke dni, kdy byl podán návrh na zahájení insolvenčního řízení.

Tomáš Čihula⁴² uvádí, že COMI u fyzických osob podnikatelů je místo podnikání a u nepodnikatelů se jedná o místo obvyklého pobytu. V extrémních případech, kdy fyzické osoby nepodnikatelé často mění místo pobytu, je nutno řešit COMI individuálně, podle nejužší vazby k určitému místu, kde má byt, rodinu,

⁴⁰ Brodec (2008), s. 30.

⁴¹ Virgos (1996), bod 75.

⁴² Čihula (2008), s. 48.

zaměstnání. U fyzických osob nepodnikatelů Čihula navrhuje určit domněnku, že „se za COMI považuje registrované místo podnikání, není-li prokázán opak.“⁴³

4.3.3 Koncerny

„Koncern označuje určité seskupení právních subjektů, které jednu nebo více právně samostatných osob podrobuje jednotnému řízení jinou osobou. Koncern [...] označuje určité seskupení právních subjektů, jež samo o sobě právním subjektem není. V koncernu se sice zachovává právní samostatnost jednotlivých účastníků, ale jejich [...] reálná rozhodovací volnost [je omezená].“⁴⁴

Určení centra hlavních zájmů dlužníka, který je společností tvořící koncern, může být obtížné. Při určení centra hlavních zájmů je posuzována každá právnická osoba samostatně, jako samostatný subjekt práv. Přesto nelze opomenout vliv mateřské společnosti na dceřinou společnost a z toho vzniklou faktickou situaci, kdy dceřiná společnost je řízená mateřskou společností fakticky.

Soudní dvůr se ve svém rozhodnutí ve věci C-341/04 *Eurofood IFSC*⁴⁵ zabýval otázkou, který faktor je rozhodující pro určení místa, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dceřiné společnosti pro určení příslušnosti v situaci, kdy sídla mateřské společnosti a její dceřiné společnosti jsou ve dvou různých členských státech. Předběžná otázka byla položena tak, jak je třeba provést poměrné vážení při určení COMI, zda má přednost sídlo společnosti, kde dceřiná společnost obvykle spravuje své zájmy způsobem zjištěným třetími osobami, nebo místo, z kterého mateřská společnost může fakticky dceřinou společnost kontrolovat na základě svého podílu v kapitálu a své pravomoci jmenovat členy představenstva této společnosti.

Soudní dvůr odpověděl v rozhodnutí tak, že vykonává-li „[dceřiná] společnost svou činnost na území členského státu, kde se nachází její sídlo, pouhá skutečnost, že mateřská společnost se sídlem v jiném členském státě může kontrolovat nebo kontroluje její rozhodnutí v hospodářské oblasti, nestačí k vyvrácení domněnky stanovené [v čl. 3 odst. 1 druhé větě Nařízení].“ Domněnka může být vyvrácena pouze tehdy, jestliže skutečnosti, jež jsou objektivní a zjištěné třetími osobami, umožní prokázat odlišnou situaci.

⁴³ Čihula (2008), s. 49.

⁴⁴ Pelikánová a kol. (2006), s. 156.

⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.*

Při určení COMI dceřiné společnosti bude potřeba zkoumat objektivní skutečnosti a zjistitelnost místa třetími osobami, zejména věřiteli. Může se ale stát, že dceřina společnost bude mít COMI v sídle mateřské společnosti, protože její registrované sídlo bude jen sídlem poštovní schránky a bude objektivně spravovat své zájmy ze sídla mateřské společnosti a tato skutečnost bude zjistitelná třetími osobami. Tato situace nastane důsledkem rozhodovací činnosti mateřské společnosti a jejího vlivu v dceřiné společnosti.

Problémem koncernové insolvence se zabývá Tomáš Čihula, kde jako nejvhodnější model řešení uvádí „koncentraci insolvenčních řízení vůči společnostem, které náležejí do téhož koncernu, u jednoho soudu.“⁴⁶ COMI mateřské i dceřiné společnosti by se nacházelo v místě centra hlavních zájmů mateřské společnosti. Čihula současně navrhuje posílit vedlejší řízení možností reorganizačního způsobu řešení úpadku. Čihula upozorňuje na pokusy dosáhnout jednotného fóra pro koncernové insolvence vytvářením záminek pro změnu příslušnosti soudu. Formální pohled na jednotlivé složky koncernu nevede k ekonomicky uspokojivému komplexnímu řešení insolvence, zejména v případě, kdy je možné provést reorganizaci koncernu.

4.4 Kontroverzní případy COMI

Je tedy zřejmé, že COMI je místem, ze kterého dlužník vykonává své hospodářské zájmy, a toto místo je zjistitelné třetími osobami. Pojem COMI je nutno vykládat objektivně na bázi fakticity.

Z místa hlavních zájmů se odvíjí celá řada skutečností uvedených výše a je proto důležité jeho přesné určení. Jde o strategické rozhodnutí, v kterém členském státě subjekt umístí centrum svých hlavních zájmů a tím určí svůj možný budoucí insolvenční status a rozhodné právo. Subjekt se může připravit na možný úpadek a učinit správné rozhodnutí, kde umístit COMI s ohledem na svůj větší prospěch nebo menší riziko.

Problematikou COMI se zabývá také Jan Brodec⁴⁷, který dovozuje, že si dlužníci vytvářejí nebo přenášejí COMI do státu, jehož pravidla jsou pro ně nejpříhodnější. Brodec upozorňuje na případy společností Deutsche Nickel a Schefenacker, ve kterém

⁴⁶ Čihula (2008), s. 49.

⁴⁷ Brodec (2008), s. 32-4.

pro samotného dlužníka i věřitelé bylo výhodnější provést reorganizaci ve státě s příznivějším právním řádem s využitím rozdílů mezi německým a britským právem. Společnost Deutsche Nickel se sídlem v Německu, výrobce produktů z niklu, významný zaměstnavatel a „pilíř místní ekonomiky“ utrpěla ztráty obchodováním s niklem. Podle Brodce se hledalo řešení výhodné pro věřitele a akcionáře, a aby bylo zajištěno fungování společnosti. Došlo k založení dvou nových společností ve Velké Británii. Jedna z nich, DNICK Ltd., získala ve společnosti Deutsche Nickel 99 % akcií a druhá ze společností 1 %. Následně došlo k přeměně právní formy společnosti Deutsche Nickel ze společnosti akciové na společnost komanditní, kde společnost DNICK Ltd. byla komplementářem a druhá britská společnost komanditistou. Komanditista pak ze společnosti Deutsche Nickel vystoupil, což mělo podle německého práva za následek, že komanditní společnost zanikla a majetek a závazky přešly ze zanikající komanditní společnosti na jediného společníka DNICK Ltd. Společnost DNICK Ltd. se *de facto* stala právním nástupcem společnosti Deutsche Nickel. Soudem příslušným k zahájení insolvenčního řízení se stal soud ve Velké Británii a to podle jejího práva. Britské soudy akceptovaly právní domněnku centra hlavních zájmu v registrovaném sídle společnosti. Soud zahájil řízení CVA (*company voluntary agreement*), které spočívá na dohodě společnosti s věřiteli, je rychlé a neformální. Reorganizační plán schvalují věřitelé, kteří představují 75 % hodnoty pohledávek všech věřitelů. Věřitelé obdrželi akcie společnosti DNICK Ltd., držící majetek Deutsche Nickel. Podle německého práva by však v tomto případě bylo potřeba schválení 95 % majitelů dluhopisů společnosti, jako části věřitelů, což by v tomto případě nebylo zřejmě možné, protože společnosti nebylo známo, kdo jsou jejich majitelé. Brodec se domnívá, že se v uvedeném případě jednalo o *forum shopping*, neboť „jurisdikce britských soudů byla založena uměle a to výslovně za účelem využití výhod britského právního systému.“⁴⁸ Dále ale dodává, že vše proběhlo za souhlasu věřitelů a společnosti a nebyl nikdo, kdo by usiloval o vyvrácení domněnky COMI.

Na další kontroverzní insolvenční řízení upozorňuje ve svém článku Tomáš Čihula⁴⁹, a to koncernovou insolvencí skupiny Daisytek. Anglický soud *High Court of Leeds* ve svém rozhodnutí ze dne 16. května 2003 rozhodl o zahájení hlavního

⁴⁸ Brodec (2008), s. 34.

⁴⁹ Čihula (2006), s. 676.

insolvenčního řízení všech čtrnácti dceřiných společností koncernu Daisytek s tím, že akceptoval argumentaci, že se COMI všech společností nachází v Anglii, a s odůvodněním, že veškeré aktivity dceřiných společností byly převzaty a kontrolovány mezinárodním managementem skupiny v Anglii. Následně byl podán návrh na zahájení hlavního řízení v Německu a ve Francii na společnosti zde sídlící. Tato řízení ale musela být zastavena, protože podle čl. 16 Nařízení musí členské státy automaticky uznat rozhodnutí o zahájení řízení jiným soudem a nemohou jej přezkoumávat, v souladu s principem vzájemné důvěry (viz kapitola *Zásada automatického uznávání insolvenčního řízení*). „Převažuje výrazná odlišnost při posuzování centra hlavních zájmů, především mezi anglickými soudy a soudy ostatních členských států.“⁵⁰

Čihula upozornil ve svém článku⁵¹ na další případ, kdy maďarský soud rozhodl o své příslušnosti určením centra hlavních zájmů ve věci koncernové insolvence holdingu Parlamat, které bylo v rozporu s pozdějším výkladem Soudního dvora ve věci *Eurofood IFSC*. Soud rozhodl, že vyvrátil domněnku sídla slovenské společnosti Mliekotej s.r.o., protože společnost byla finančně řízena z Maďarska a tato skutečnost byla zjizvitelná třetími osobami.

Z uvedených kontroverzních příkladů lze dovodit, že různé právní řády mají různé podmínky pro řešení úpadku dlužníka a proto věřitelé a dlužníci hledají cesty jak řešit situaci za snazších podmínek i za cenu porušení jednoho z hlavních cílů Nařízení, tj. vyhnout se jevu *forum shopping*. Dále je úkolem soudu členského státu, na kterém je podán návrh na zahájení insolvenčního řízení, aby zabránil zneužití pravidel o mezinárodní příslušnosti s tím, že jeho rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení je automaticky uznáváno v ostatních členských státech.

4.5 Vedlejší řízení

Princip univerzality hlavního řízení je modifikován možností zahájit vedlejší řízení v jiném členském státě, než ve kterém má dlužník centrum svých hlavních zájmů. Vedlejší řízení může být zahájeno soudem členského státu pouze, pokud má dlužník provozovnu na území tohoto členského státu. Účinky takového řízení jsou omezeny na

⁵⁰ Ibid., s. 678.

⁵¹ Ibid., s. 46-50.

majetek dlužníka, který se nachází na území tohoto členského státu, říká čl. 3 odst. 2 Nařízení.

Klíčovým pojmem k určení mezinárodní příslušnosti vedlejšího řízení je tedy provozovna. Mezinárodně příslušným k zahájení vedlejšího insolvenčního řízení bude stát, na jehož území se provozovna nachází a na jehož území není centrum hlavních zájmu dlužníka. Provozovna je specifickým pojmem Nařízení a je definována v čl. 2 písm. h) Nařízení jako, „jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských a materiálních zdrojů.“ Hraničním určovatelem pro určení mezinárodní příslušnosti je tedy provozovna.

Vedlejší řízení rozlišujeme na vedlejší řízení zahájená následně potom, co bylo zahájeno řízení hlavní a vedlejší řízení, zahájená před zahájením hlavního insolvenčního řízení, přesně vymezena v čl. 3 odstavce 2, 3 a 4 Nařízení.

Pokud již bylo zahájeno hlavní řízení, stávají se další zahájená řízení automaticky vedlejšími.

Vedlejší řízení zahájené následně potom, co bylo zahájeno řízení hlavní ve státě kde má dlužník soustředěny své hlavní zájmy, je zahájeno soudem členského státu, na jehož území má dlužník provozovnu, a je omezeno na majetek, na tomto území. Řízení může být zahájeno, aniž by byla zkoumána dlužníková platební neschopnost, a to z důvodu automatického uznání hlavního insolvenčního řízení. Tato řízení musí být likvidačními. Seznam likvidačních řízení je uveden v příloze B Nařízení. Pro Českou republiku je to řízení konkursní. Vedlejší řízení může být zahájeno osobou k tomu oprávněnou a také správcem podstaty v hlavním řízení. Oprávněnou osobou je osoba nebo orgán, které mohou podat návrh na zahájení řízení „podle práva členského státu, na jehož území je zahájení vedlejšího řízení navrhováno“ (čl. 29 Nařízení).

Nevýhodou vedlejšího insolvenčního řízení je podle Šabatky⁵² jeho obligatorní likvidační povaha. Pokud správce v hlavním řízení přistoupí k řízení reorganizačního typu, mohla by proběhnout reorganizace samostatných částí dlužníka v jiných členských státech, u nichž by reorganizační řízení bylo vhodným řešením. Bude-li ale v tomto členském státě zahájeno následně řízení vedlejší, omezeno na majetek nacházející se na území tohoto státu, bude muset mít likvidační povahu i v případě, že by pro něj byla reorganizace nejvhodnější.

⁵² Šabatka (2006), s. 99.

Vedlejší řízení mohou být zahájena též před zahájením hlavního insolvenčního řízení, ve státě kde dlužník nemá centrum hlavních zájmu, ale kde má dlužník provozovnu, a to pouze za podmínky, že hlavní insolvenční řízení nemůže být zahájeno na území, kde má dlužník soustředěny hlavní zájmy, z důvodů stanovených právem tohoto členského státu, nebo mohou být zahájena též pokud požádá o územní insolvenční řízení věřitel, jež má bydliště, obvyklé místo pobytu nebo sídlo v členském státě, na jehož území se nachází dotyčná provozovna, nebo jehož pohledávka vznikla na základě činnosti této provozovny. Nařízení je pojmenovává jako vedlejší územní řízení.⁵³ Jak vyplývá z odůvodnění Nařízení v bodu 17, jsou tato řízení omezena na míru nezbytně nutnou a je možné je zahájit jen za splnění jedné ze dvou výše uvedených podmínek. Vedlejší územní řízení nemusí být zahájena jako řízení likvidační, ale mohou být zahájena i jako řízení reorganizační, viz příloha A Nařízení. Územní řízení může lépe řešit místní potřeby věřitelů. Následným zahájením hlavního řízení se na žádost správce podstaty v hlavním řízení může vedlejší územní řízení přeměnit z řízení uvedeného v příloze A na likvidační řízení uvedeno v příloze B pokud je to v zájmu věřitelů v hlavním řízení. Pokud to v zájmu věřitelů v hlavním řízení není, nemusí se na likvidační typ řízení přeměnit a může být vedeno jako řízení záchranné. Tento zájem věřitelů přeměnit řízení na řízení likvidační musí být prokázán a rozhoduje o něm soud, který zahájil vedlejší územní řízení.⁵⁴ Pokud bude po zahájení vedlejšího územního řízení zahájeno také hlavní řízení, budou se muset na toto vedlejší územní řízení použít ustanovení Nařízení, která upravují vztahy mezi hlavním a vedlejšími řízením, pokud to stav vedlejšího územního řízení dovoluje.⁵⁵

Rozhodným právem pro oba typy vedlejšího insolvenčního řízení je právo toho členského státu, který řízení zahájil. Právo tohoto státu určuje podmínky pro zahájení, vedení a skončení tohoto řízení, až na výjimky stanovené Nařízením v čl. 5 až 15 (více v kapitole *Zásada Lex fori concursus*). Rozhodnutí o zahájení obou typů vedlejšího insolvenčního řízení je uznáváno ve všech ostatních členských státech od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil.

⁵³ Bývají v publikacích označovány též jako teritoriální či nezávislá řízení.

⁵⁴ Článek 37 Nařízení.

⁵⁵ Článek 36 Nařízení.

4.6 Provozovna

Zahájení obou typů vedlejšího insolvenčního řízení je vázáno na existenci dlužníkovy provozovny na území členského státu, který má řízení zahájit, proto je nutné pojem provozovna přesně vymezit.

Provozovnou může být „jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských a materiálních zdrojů,” (článek 2, písmeno h) Nařízení). Provozovna musí splňovat tři znaky, a to hospodářskou činnost, která je nikoli přechodná a je vykonávaná dlužníkem za pomoci lidských a materiálních zdrojů.

Hospodářská činnost nikoliv přechodná, je činnost vykonávaná soustavně, trvale, opakovaně. Nemůže se tedy jednat o činnost dočasnou nebo příležitostnou. Josef Černošlávek⁵⁶ uvádí, že hospodářská činnost není činností podnikatelskou, „nýbrž postačí činnost orientovaná na jakoukoliv majetkovou kompenzaci.” Jako příklad nepodnikatelské aktivity uvádí Černošlávek pronájem bytu, který dlužník trvale pronajímá a za tímto účelem si najímá uklízečku jako lidský zdroj.

Hospodářská činnost musí být vykonávaná za pomoci lidských zdrojů. Lidským zdrojem jsou zaměstnanci dlužníka na základě individuálních pracovních smluv ve vztahu závislost k dlužníkovi. Černošlávek⁵⁷ za lidské zdroje ve smyslu Nařízení považuje také samostatného podnikatele – osobu samostatně činnou a zaměstnance jiné společnosti, kteří na základě smlouvy s dlužníkem zajišťují hospodářskou činnost provozovny za předpokladu, že jsou tyto osoby ve vztahu podřízenosti či závislosti vůči dlužníkovi. Bělošlávek⁵⁸ uvádí, že ve smyslu Nařízení „bude nutno termín provozovna vykládat poměrně široce, a to pokud jde o individuální lidské činnosti vždy, bude-li využívána pravidelně jakákoliv činnost fyzických osob bez ohledu na to, jakým způsobem a za pomoci jakých právních institutů”.

Materiální zdroje potřebné při hospodářské činnosti dlužníka jsou věci, aktiva, hodnoty. A to jak věci ve vlastnictví dlužníka, tak věci, které dlužník využívá na základě nájmu či leasingu.

⁵⁶ Černošlávek (2009), s. 30.

⁵⁷ Ibid., s. 31.

⁵⁸ Bělošlávek (2007a), s. 108.

Podle Černošlávka je provozovna určitou hospodářskou jednotkou, která se vyznačuje jistou mírou organizovaností. Bělohlávek vymezuje provozovnu ve smyslu Nařízení jako „dostatečně určitý soubor hodnot (aktiv) a lidských zdrojů za účelem výkonu hospodářských aktivit nikoliv jen velmi přechodného rázu a které lze dostatečně určitě ohraničit co do jeho účelu, jakož i co do vymezení odpovídajících aktiv“⁵⁹. Zpráva Virgose Schmita⁶⁰ se pojmem provozovna zabývá v bodech 70 a 71, ve kterých uvádí, že pouhá přítomnost aktiv na území státu nestačí a že je nutné usazení dlužníka na území státu. Musí zde být určitý stupeň organizace a stability v čase, a že rozhodující bude to, jak daná aktivita působí navenek a jak je vnímána potenciálními věřiteli.

V České republice se pojmem provozovna zabýval Nejvyšší soud České republiky v usnesení sp. zn. 29 Odo 164/2006 ze dne 31. ledna 2008. Soud konstatoval, že provozovnou dlužníka může být i její bydliště, pokud budou naplněny Nařízením definované znaky a to, že v něm bude vykonávána nikoliv přechodná hospodářská činnost a to pomocí lidských a materiálních zdrojů.

Lze shrnout, že pouhá existence majetku dlužníka v jiném členském státě, než je stát, kde má dlužník místo svých hlavních zájmů, nestačí k zahájení vedlejšího insolvenčního řízení. Pro zahájení vedlejšího řízení je nutná provozovna na území tohoto členského státu, a to provozovna ve smyslu Nařízení, splňující všechny tři požadované podmínky, hospodářskou činnost nikoli přechodného charakteru, lidské zdroje, za pomoci kterých je vykonávána, a materiální zdroje pro tuto činnost.

4.7 Koordinace hlavního a vedlejšího řízení

Z hlediska principu univerzality je nutné zabývat se také koordinací hlavního a vedlejšího řízení. Propojení hlavního a vedlejšího řízení je řadou oprávnění správce podstaty a této otázce se věnuji v kapitole *Zásada vzájemné spolupráce*.

⁵⁹ Bělohlávek (2007a), s. 109.

⁶⁰ Virgos (1996), bod 70 a 71.

5 Zásada *Lex fori concursus*

Nařízení 1346/2000 stanoví v oblasti své působnosti jednotná pravidla pro kolizní normy jednotlivých států, které nahrazují předpisy mezinárodního práva soukromého jednotlivých států (bod 23 odůvodnění). Nařízení upravuje kolizní problematiku, určuje, které právo je rozhodné pro insolvenční řízení, tzv. insolvenční status.

Článek 4 odst. 1 Nařízení určuje za právo rozhodné pro insolvenční řízení a jeho účinky „právo toho členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno (dále jen ‘stát, který řízení zahájil’)“. Právo státu, který řízení zahájil, určuje veškeré podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení (čl. 4 odst. 2). Dále Nařízení demonstrativně vyjmenovává, co všechno toto rozhodné právo určuje. Určuje například, proti kterým typům dlužníků může být insolvenční řízení zahájeno, určuje majetek, který tvoří část majetkové podstaty, a také jaká jsou oprávnění dlužníka a správce podstaty. Rozhodné právo navíc určuje účinky insolvenčního řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli a pravidla týkající se neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti právních úkonů poškozujících všechny věřitele, až na stanovené výjimky. Insolvenční řízení se proto v jednotlivých členských státech může zásadně lišit.

Judikatura upřesnila, že právo státu, ve kterém bylo zahájeno hlavní insolvenční řízení, kdy současně nebylo zahájeno vedlejší insolvenční řízení, je právem rozhodným, které určuje „způsob nakládání s majetkem nacházejícím se v jiných členských státech, jakož i účinky úpadkového řízení na opatření, jejichž předmětem může být tento majetek.“⁶¹

Článek 28 Nařízení stanoví, že i vedlejší insolvenční řízení se řídí právem členského státu, na jehož území bylo řízení zahájeno. Právem rozhodným pro hlavní i vedlejší insolvenční řízení je právo státu, který řízení zahájil. Toto rozhodnutí o zahájení řízení je automaticky uznáno ve všech ostatních členských státech, zase až na stanovené výjimky.

Právní předpisy státu, který řízení zahájil (*lex fori concursus*), budou upravovat veškeré procesní i hmotněprávní účinky insolvenčního řízení na osoby a právní vztahy, pokud nejsou stanoveny výjimky.

⁶¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. ledna 2010 ve věci C-444/07, *MG Probud Gdynia sp. z o.o.*

5.1 Výjimky z *lex fori concursus*

Bezvýjimečné uplatňování práva státu, který řízení zahájil, by z důvodu značné rozdílnosti právní úpravy členských států mohlo vést k potížím, uvádí bod 11 Preambule k Nařízení. V čl. 5 až 15 Nařízení je proto stanoveno několik výjimek z práva státu, který řízení zahájil. „Jedná se o případy, které jsou natolik spojeny s jiným hmotněprávním statutem, že jejich podřízení předpisům *legis fori concursus* by znamenalo významné ohrožení práv třetích osob nebo zájmů, které je nutno i v případě zahájení insolvenčního řízení garantovat.“⁶²

V rámci Evropského společenství jsou značně rozdílné úpravy v zajištění závazků a přednostním nárokům věřitelů v průběhu řízení. Nařízení stanovilo zvláštní pravidla pro rozhodné právo v případě některých práv, například věcná práva, právo žádat započtení pohledávek a právo výhrady vlastnictví a právních vztahů, například pracovní smlouvy a smlouvy týkající se nemovitostí. Pokud se neuplatní výjimka stanovená v člancích 5 až 15 Nařízení, platí rozhodné právo *lex fori concursus*.

5.1.1 Věcná práva věřitelů nebo třetích osob

Věcná práva věřitelů nebo třetích osob nejsou zahájením insolvenčního řízení dotčena, pokud jde o majetek, který patří dlužníkovi a který se v momentu zahájení řízení nachází na území jiného členského státu, než je stát, který řízení zahájil. Jedná se zejména o právo zástavní, právo na postoupení pohledávky jako záruky, právo žádat vydání nebo navrácení majetku a také věcné právo k výnosu z majetku. Majetkem se rozumí majetek hmotný i nehmotný, movitý i nemovitý a to jak věc určená jednotlivě, tak soubor věcí.

V případě věcných práv se základ, platnost a rozsah věcného práva řídí právem místa, ve kterém se věc nachází (*lex rei sitae*). Osobě, které věcné právo náleží, je umožněno pokračovat v uplatňování jejího práva na oddělení nebo oddělené vypořádání zajištění závazku. Podléhá-li majetek v jednom členském státě věcnému právu podle *lex situs* a zároveň hlavní řízení probíhá v jiném členském státě, správce podstaty v hlavním řízení může navrhnout zahájení vedlejšího řízení v místě, kde existuje věcné právo, pokud tam má dlužník provozovnu. Pokud nedojde k zahájení vedlejšího řízení, a dojde k zpeněžení věci, musí věřitel přebytek z prodeje majetku, ke kterému se vztahuje věcné

⁶² Bělohávek (2007b), s. 207-8.

právo, odevzdat správci podstaty v hlavním řízení (bod 25 odůvodnění Nařízení). Je-li ve státě, kde se nachází majetek, zahájeno vedlejší insolvenční řízení, řídí se věcná práva právem tohoto státu.

5.1.2 Započtení pohledávek

Věřitel je oprávněn domáhat se započtení pohledávek proti pohledávkám vůči dlužníkovi, pokud toto započtení pohledávek umožňuje právo rozhodné pro pohledávky dlužníka, jež není schopen plnit své peněžité závazky i přestože právní předpisy státu, který zahájil insolvenční řízení, započtení pohledávek nepřipouštějí. Započtení pohledávek tím získává „funkci určité záruky založené na právních předpisech, na které se může věřitel spoléhat v době vzniku pohledávky”. (bod 26 odůvodnění Nařízení)

5.1.3 Pracovní smlouvy

Pro zajištění ochrany zaměstnanců a pracovních míst jsou účinky insolvenčního řízení na pracovní smlouvy a pracovněprávní vztahy stanoveny právem toho členského státu, podle kterého byla uzavřena pracovní smlouva. „Další otázky související s právními předpisy v oblasti platební neschopnosti, jako zda jsou pohledávky zaměstnanců chráněny přednostními právy a jaké právní postavení mají taková přednostní práva zaujímat, se řídit právem státu, který řízení zahájil” (bod 28 odůvodnění Nařízení). Jako příklad uvádí Jan Brodec,⁶³ že pokud by byla pobočka mající zaměstnance v jiném členském státě, než ve státě kde bylo zahájeno hlavní insolvenční řízení aniž by bylo ve státě pobočky zahájeno vedlejší insolvenční řízení, uplatní se na pracovní smlouvu právo státu pobočky.

5.1.4 Výhrada vlastnictví

Zahájením insolvenčního řízení proti kupujícímu určité věci není dotčeno právo prodávajícího založené na výhradě vlastnictví, pokud se v okamžiku zahájení řízení věc nacházela na území jiného členského státu, než státu, který řízení zahájil.

Pokud bylo proti prodávajícímu zahájeno insolvenční řízení po předání věci, není to důvodem pro odstoupení od této kupní smlouvy a nebrání kupujícímu v nabytí

⁶³ Brodec (2006), s. 442.

vlastnického práva, pokud se věc v okamžiku zahájení řízení nachází na území jiného členského státu, než státu, který řízení zahájil.

5.1.5 Smlouvy a práva týkající se nemovitostí

Účinky insolvenčního řízení na smlouvy přiznávající právo na nabytí nebo užívání nemovitostí se řídí výhradně právem členského státu, na jehož území se nemovitost nachází. Práva dlužníka k nemovitosti, která podléhá zápisu do veřejného rejstříku, se řídí výhradně právem členského státu, pod jehož pravomoc rejstřík spadá. Jako příklad zde Brodec⁶⁴ uvádí, že nájemní smlouva dlužníka, kde řízení bude zahájeno v jiném státě, než se předmětná nemovitost nachází, se bude řídit právem státu polohy nemovitosti.

5.1.6 Platební systémy a finanční trhy

Z důvodu zvláštní ochrany v případě platebních systémů a finančních trhů řídí se účinky insolvenčního řízení na práva a povinnosti stran, které se účastní platebních systémů a systémů vypořádání nebo finančního trhu, výhradně právem členského státu vztahujícím se na takové systémy a trhy.⁶⁵

5.1.7 Účinky insolvenčního řízení na probíhající soudní řízení

Účinky zahájeného insolvenčního řízení ve vztahu k probíhajícímu soudnímu řízení v jiném členském státě, které se týká majetku nebo práva náležející do majetkové podstaty, se řídí výlučně právem toho členského státu, ve kterém se probíhající soudní řízení koná (*lex fori processus*).

„Právo členského státu, ve kterém se takové soudní řízení koná (*lex fori processus*), určuje mimo jiné otázku zastavení, přerušení nebo pokračování v řízení.“⁶⁶ Zda majetek nebo právo patří do majetkové podstaty, se posuzuje podle práva státu, který řízení zahájil (*lex fori concursus*).

⁶⁴ Brodec (2006), s. 442.

⁶⁵ Provádění těchto transakcí je upraveno zejména směrnicí Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES ze dne 19. května 1998 o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry. 1998, Úř. věst. L 166, 11.6.1998, s. 45—50.

⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2011, spisová značka 29 Cdo 2181/2008.

Výkladem článku 15 Nařízení se zabýval Nejvyšší soud České republiky v nedávném rozsudku. Jde o otázku posouzení účinku zahájeného insolvenčního řízení na probíhající soudní řízení v jiném členském státě EU:

„Obecně tedy platí, že podle článku 15 [N]ařízení může dojít k přerušení probíhajícího soudního řízení, jestliže podle práva členského státu, v němž je toto řízení vedeno (lex fori processus), úpadkové řízení zahájené ve smyslu nařízení takový účinek vyvolává, bez ohledu na to, zda shodný účinek spojuje se zahájením úpadkového řízení právo státu, jehož soud toto úpadkové řízení zahájil (lex fori concursus). Obráceně pak platí, že i kdyby jedním z účinků zahájení úpadkového řízení v členském státě na území tohoto státu podle práva tohoto státu (lex fori concursus) bylo přerušeno probíhajících soudních řízení týkajících se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty, takový účinek by se neprosadil ve vztahu k soudnímu řízení vedenému v jiném členském státě, jehož úprava tak pro případ zahájení úpadkového řízení na území tohoto státu neurčuje (lex fori processus).“⁶⁷

Z tohoto výkladu vyplývá, že budou existovat případy, kdy v jedné věci soud zohlední právo několika členských států podle posuzovaného předmětu. Výsledek však může být identický, pokud například právo jednoho členského státu má účinek stejný jako právní úprava jiného.

5.2 Insolvenční způsobilost

Právo rozhodné pro insolvenční řízení určuje, proti kterým typům dlužníků může být insolvenční řízení zahájeno, čl. 4 odst. 2 písm. a) Nařízení. Až právní úprava jednotlivých členských států určí podmínky pro zahájení řízení, tedy zda je dlužník v úpadku či předlužen a vůči kterým dlužníkům je možné vést insolvenční řízení.

Bělohávek⁶⁸ uvádí, že zřejmě nejčastěji se rozdíly v národních úpravách projevují vůči dlužníkům fyzickým osobám, které nejsou podnikateli. Státy Belgie, Francie, Portugalsko, Řecko a Španělsko nepřipouštějí zahájení řízení vůči majetku fyzických osob, které nejsou podnikateli, na rozdíl od států jako Anglie, Německo a Rakousko, které připouštějí řízení vůči majetku fyzických osob, které nejsou

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2011, spisová značka 29 Cdo 2181/2008.

⁶⁸ Bělohávek (2007a), s. 215.

podnikateli. Bělohlávek vyvozuje závěr, „insolvenční způsobilost se rozšiřuje nebo zužuje v závislosti na místě hlavních zájmů dlužníka.“ Nepodnikající fyzická osoba může změnou místa svých hlavních zájmů měnit v rámci působnosti Nařízení své právní postavení.

6 Zásada automatického uznávání insolvenčního řízení

Nařízení v čl. 16 odst. 1 zavádí automatický systém uznávání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení. Stanoví, že „Rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení učiněné soudem členského státu, který je příslušný podle článku 3, je uznáváno ve všech ostatních členských státech od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil. To platí i v případě, kdy úpadkové řízení nemůže být v jiném členském státě proti dlužníku daného typu zahájeno.”

Článek 17 Nařízení nazvaný „Účinky uznání” uvádí v odst. 1, že rozhodnutí o zahájení hlavního insolvenčního řízení má bez dalších formálních náležitostí v kterémkoli jiném členském státě stejné účinky jako podle práva státu, který řízení zahájil, pokud Nařízení nestanoví jinak a pokud v členském státě není zahájeno vedlejší řízení. V odstavci 2 je uvedeno, že účinky vedlejších řízení nemohou být v jiných členských státech napadány. Účinky vedlejšího řízení jsou omezeny na majetek dlužníka, který se nachází na území členského státu, který zahájil vedlejší řízení.

Rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení je uznáváno automaticky a toto uznání rozhodnutí má univerzální účinek, je uznáno ve všech ostatních členských státech. K uznání není vyžadováno splnění žádných podmínek. Předmětem uznání jsou účinky, které toto rozhodnutí vyvolává. Jak uvádí Alexander Bělohávek,⁶⁹ tento automatický účinek je podstatně kvalitativně odlišný od uznání ve smyslu nařízení č. 44/2001 (Brusel I)⁷⁰ a je průlomem do vytváření komunitárního justičního prostoru. Pro uznání účinků zahájení insolvenčního řízení v jiném státě není zapotřebí uznávacího řízení.

Rozhodnutí o zahájení řízení musí být uznáno i v případě, kdy řízení proti danému typu dlužníku v tomto členském státě není přípustné. Nejčastěji se to bude týkat fyzických osob nepodnikatelů, kdy některé státy nedovolují zahájení insolvenčního řízení vůči těmto osobám.⁷¹ Přesto však budou muset takové řízení uzнат.

Okamžik uznání se váže k nabytí účinku ve státě zahájení řízení a tento okamžik je různý podle práva členského státu. V České republice to bude okamžikem zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení nebo zveřejnění rozhodnutí o úpadku v

⁶⁹ Bělohávek (2007b), s. II.

⁷⁰ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001.

⁷¹ Přesněji v kapitole Zásada *Lex fori concursus*, Insolvenční způsobilost.

insolvenčním rejstříku podle toho, zda usnesení o zahájení insolvenčního řízení či rozhodnutí zahrnuje zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem a jmenování správce podstaty. Okamžikem zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku se rozumí den, hodina a minuta zveřejnění (§71 odst. 3, *Insolvenční zákon*).

Rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení vydaná soudem některého členského státu jsou na území ostatních členských států přiznány stejné právní účinky, které mu přiznává stát vydání rozhodnutí. Podle Brodce, „Aplikace principu automatického uznání zahraničního konkursního řízení má za důsledek, že účinky uznaného řízení dle čl. 17 nařízení nastupují taktéž automaticky. To znamená, že tyto účiny začnou působit ve stejném okamžiku, v jakém je uznáno rozhodnutí o zahájení konkursního řízení.“⁷²

Zahájení vedlejšího řízení musí být také automaticky uznáno v ostatních členských státech a účinky takového řízení nemohou být v jiných členských státech napadány.

Členské státy jsou povinny uznat rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení kromě stanovených výjimek, popsaných níže.

6.1 Princip vzájemné důvěry

Uznávání rozhodnutí soudů členských států se musí zakládat na zásadě vzájemné důvěry, jak vyplývá z bodu 22 odůvodnění Nařízení. Dále se zde upřesňuje, že zásada vzájemné důvěry vyžaduje, aby soudy ostatních členských států uznaly rozhodnutí o zahájení hlavního insolvenčního řízení, aniž by byly oprávněny přezkoumávat příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první. „Automatické uznávání by tedy mělo znamenat, že se účinky vyplývající z těchto řízení podle práva státu, ve kterém bylo řízení zahájeno, rozšiřují na jiné členské státy.“

Otázce vzájemné důvěry se vyjádřil Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/04 *Eurofood IFSC*,⁷³ v bodu 40 takto:

„Tato vzájemná důvěra umožnila zavedení závazného systému příslušnosti, který všechny soudy, na něž se vztahuje působnost nařízení, jsou povinny dodržovat, a související upuštění ze strany členských států od jejich vnitrostátních pravidel o

⁷² Brodec (2006), s. 438.

⁷³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.*

uznávání a vydávání exequatur ve prospěch zjednodušeného mechanismu uznávání a výkonu rozhodnutí vydaných v rámci úpadkového řízení [...].”

Ze zásady vzájemné důvěry tedy vyplývá, že soudu členského státu, ke kterému je podán návrh na zahájení insolvenčního řízení, je třeba důvěřovat, a to na základě principu vzájemné důvěry, že je schopen určit svou příslušnost. Lze tedy předpokládat, že soud, který řízení zahájil, přezkoumal svoji příslušnost a shledal sám sebe příslušným. Soud, který zahájil hlavní řízení jako první, podle časového kritéria, má přednost před ostatními rozhodnutími o zahájení hlavního insolvenčního řízení soudu jiných členských státu.

Soudní dvůr se ve věci *Eurofood IFSC* zabýval otázkou, zda příslušnost soudu členského státu k zahájení hlavního insolvenčního řízení může být přezkoumána soudem jiného členského státu, ve kterém je požadováno uznání. Soud rozhodl, že „čl. 16 odst. 1 první pododstavec [N]ařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že hlavní úpadkové řízení zahájené soudem členského státu musí být uznáno soudy ostatních členských států, aniž by tyto soudy byly oprávněny přezkoumávat příslušnost soudu státu, ve kterém bylo řízení zahájeno.”

Soud členského státu nemá pravomoc přezkoumávat, zda soud, který řízení zahájil, určil svoji příslušnost v insolvenčním řízení v souladu s Nařízením, ale musí toto rozhodnutí automaticky uznat, přičemž výjimky jsou popsány níže. Napadnout příslušnost soudu lze podle vnitrostátních norem v rámci zahájeného řízení. Touto oblastí se zabýval Soudní dvůr v bodu 43 rozsudku *Eurofood IFSC*, který řešil otázku, jak má postupovat ten, kdo má právní zájem a má za to, že hlavní zájmy dlužníka jsou soustředěny v jiném členském státě, než je členský stát, ve kterém bylo zahájeno hlavní insolvenční řízení. Ten, kdo „hodlá napadnout příslušnost, kterou přijal soud, jenž toto řízení zahájil, může před soudy členského státu, ve kterém bylo toto řízení zahájeno, využít proti tomuto rozhodnutí o zahájení řízení procesní prostředky, které upravuje vnitrostátní právo tohoto členského státu.”

6.2 Pojem „Rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení”

K správné aplikaci ustanovení čl. 16 odst. 1 je nutné správně vyložit, co je „rozhodnutím o zahájení úpadkového řízení,” aby bylo možné přesně určit moment, kdy

a kterým soudem bylo řízení zahájeno a dále s tím spojené účinky. Tento pojem není v Nařízení vymezen dostatečně přesně, a proto je nutné zohlednit výklad Soudního dvora.

Soudní dvůr upřesnil, které rozhodnutí je možné považovat za rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení ve smyslu čl. 16 odst. 1 prvního pododstavce Nařízení, ve svém rozhodnutí ve věci *Eurofood IFSC*⁷⁴ takto:

„Za rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení ve smyslu tohoto ustanovení se považuje rozhodnutí vydané soudem členského státu, ke kterému byl za tímto účelem podán návrh na zahájení řízení uvedeného v příloze A téhož [N]ařízení, vycházející z úpadku dlužníka, jestliže toto rozhodnutí zahrnuje zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem a jmenování správce podstaty uvedeného v příloze C daného [N]ařízení. Toto zbavení práva nakládat s majetkem znamená, že dlužník pozbude oprávnění vykonávat správu svého majetku.“

Svůj výklad Soudní dvůr opírá o znění čl. 1 odst. 1, že insolvenční řízení musí mít čtyři vlastnosti. A to, že se musí jednat o řízení kolektivní, úpadkové, zahrnující alespoň částečné zbavení dlužníka práva nakládat se svým majetkem a vedoucí ke jmenování správce podstaty.

Za rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení je tedy třeba považovat nejen rozhodnutí formálně označované za rozhodnutí o zahájení řízení, ale také rozhodnutí vydané na základě návrhu na zahájení řízení uvedeného v příloze A Nařízení za splnění shora uvedených podmínek.

Další podmínky a formální náležitosti vyžadované k zahájení insolvenčního řízení pak spadají do vnitrostátního práva a liší se stát od státu.

6.3 Veřejný pořádek

Přestože Nařízení stanoví automatické uznávání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení, stanoví také výjimky v zájmu ochrany vyšších principů.

Článek 26 Nařízení stanoví, že „Kterýkoli členský stát může odmítnout uznat úpadkové řízení zahájené v jiném členském státě nebo výkon rozhodnutí učiněných v souvislosti s takovým řízením, pokud by byly účinky tohoto uznání nebo výkonu ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem tohoto státu, zejména s jeho základními zásadami nebo s ústavními právy a svobodami jednotlivce.“

⁷⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.*

„Důvody pro neuznání by měly být omezeny na nezbytné minimum,“ říká bod 22 odůvodnění Nařízení a dovozuje to ze zásady vzájemné důvěry.

Výkladem článku 26 Nařízení se zabýval Soudní dvůr a dovodil, že pro výklad článku 26 lze použít judikaturu v souvislosti s Bruselskou úmluvou.⁷⁵

Soudní dvůr rozhodl v rozsudku ze dne 28. března 2000 ve věci C-7/98 *Krombach* body 19 a 21, že ustanovení o veřejném pořádku obsažené v čl. 27 odst. 1 Bruselské úmluvy se použije pouze ve výjimečných případech, neboť představuje překážku uskutečnění jednoho ze základních cílů této úmluvy, a sice usnadnění volného pohybu rozsudků.⁷⁶

„[...] použití uvedeného ustanovení je možné pouze v případě, že uznání nebo výkon rozhodnutí vydaného v jiném smluvním státě by narušilo nepřijatelným způsobem právní řád státu, v němž je uznání požadováno, neboť by tím byla ohrožena některá jeho základní zásada. Ohrožení by muselo představovat zjevné porušení právního pravidla, jež je považováno za zásadní pravidlo právního řádu státu, v němž je uznání požadováno, nebo zjevné porušení práva, které je v tomto právním řádu uznáno jako právo základní [...].“⁷⁷

Článek 26 Nařízení musí být tedy vykládán v tom smyslu, že členský stát může odmítnout uznat insolvenční řízení zahájené v jiném členském státě, jestliže bylo rozhodnutí o zahájení řízení přijato při zjevném porušení základní zásady právního řádu tohoto státu. Odmítnutí může být použito jen ve výjimečných případech a jen při porušení zjevném. Jan Brodec⁷⁸ jako příklad dle českého práva uvádí případ, kdy by dlužníkovi nebylo umožněno zúčastnit se řízení o zahájení řízení a tím by bylo porušeno jeho právo podle čl. 36 *Listiny základních práv a svobod*,⁷⁹ domáhat se práva u nezávislého a nestranného soudu.

Porušení práva na spravedlivý proces a z toho vyplývajícího práva věřitelů účastnit se řízení je obecnou zásadou práva Společenství a proto může být důvodem pro odmítnutí uznat insolvenční řízení, půjde-li o porušení zjevné. Při zkoumání, zda bylo právo na spravedlivý proces skutečně porušeno, je nutné zohlednit veškeré okolnosti a

⁷⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.*, bod 64.

⁷⁶ *Ibid.*, bod 62.

⁷⁷ *Ibid.*, bod 63.

⁷⁸ Brodec (2006), s. 439.

⁷⁹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2 ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod [...] ve znění 162/1998 Sb.

neomezit se jen na použití vlastního právního řádu státu, který odmítá insolvenční řízení uznat.⁸⁰

Soudní dvůr vyložil výhradu veřejného pořádku velmi úzce, čím chtěl zabránit, aby se této výjimky nezneužívalo.

6.4 Uznávání dalších rozhodnutí vydaných v rámci insolvenčního řízení

Podle Nařízení se kromě rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení v § 16 odst. 1, uznávají další rozhodnutí a to rozhodnutí, která se týkají průběhu a skončení insolvenčního řízení a která z něj přímo vyplývají nebo s ním úzce souvisí v § 25 odst. 1, a rozhodnutí jiná než výše uvedená, zmíněná v § 25 odst. 2. Tato rozhodnutí se liší způsobem, kterým jsou uznávána.

Článek 25 odst. 1 první a druhý pododstavec Nařízení stanoví: „Rozhodnutí učiněná soudem, jehož rozhodnutí o zahájení řízení je uznáno podle článku 16, která se týkají průběhu a skončení úpadkového řízení, a vyrovnání tímto soudem schválená se rovněž uznávají bez dalších formálních náležitostí.” A dále je uvedeno, „První pododstavec se rovněž vztahuje na rozhodnutí, která vyplývají přímo z úpadkového řízení, a na rozhodnutí, která s ním úzce souvisejí, i když je učinil jiný soud.”

Z toho se dá usoudit, že rozhodnutí, která se týkají průběhu a skončení insolvenčního řízení a rozhodnutí, která z něj přímo vyplývají nebo s ním úzce souvisí, se uznávají bez dalších formálních náležitostí automaticky, stejně jako rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení. Není nutný žádný akt uznání a není potřeba splnit žádné podmínky. To platí i o ochranných opatřeních učiněných po podání návrhu na zahájení tohoto insolvenčního řízení. Členské státy nemusí uznat tato rozhodnutí, pokud by to vedlo k omezení osobní svobody nebo listovního tajemství.

Soudní dvůr vyložil čl. 25 odst. 1 první pododstavec ve svém rozsudku ze dne 12. února 2009, *Christopher Seagon proti Deko Marty Belgium NV* v bodu 25 takto: „První pododstavec uvedeného ustanovení totiž zavádí povinnost uznat rozhodnutí týkající se průběhu a skončení úpadkového řízení a učiněná soudem, jehož rozhodnutí

⁸⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.*, bod 68.

o zahájení řízení je uznáno podle článku 16 uvedeného [N]ařízení, tedy soudem příslušným na základě čl. 3 odst. 1 téhož [N]ařízení.⁸¹

Tento výklad se rovněž vztahuje na rozhodnutí, která přímo vyplývají z insolvenčního řízení a rozhodnutí, které s ním úzce souvisí. Soudní dvůr vyložil slova „i když je učinil jiný soud,“ která tvoří poslední část věty čl. 25 odst. 1 druhého pododstavce Nařízení tak, že „znamenají zejména, že členským státům přísluší určit územně a věcně příslušný soud, kterým nemusí nezbytně být soud, který úpadkové řízení zahájil.“⁸²

Soudní dvůr dovedl mezinárodní příslušnost rozhodovat ve věcech, které se týkají průběhu a skončení řízení nebo z něj přímo vyplývají nebo s ním úzce souvisí, pro soudy toho státu, ve kterém bylo rozhodnuto o zahájení řízení a tato rozhodnutí jsou ostatní členské státy povinny uznat stejně jako rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení.

Z bodu 26 rozsudku *Christopher Seagon proti Deko Marty Belgium NV* vyplývá, že rozhodnutí o odpůřčí žalobě je rozhodnutím, které přímo vyplývá z insolvenčního řízení nebo s ním úzce souvisí.

Dalšími rozhodnutími, která spadají pod čl. 25 odst. 1 Nařízení, jsou podle Alexandra Běloháveka například rozhodnutí o vyhlášení moratoria,⁸³ rozhodnutí vydaná v rámci incidenčních sporů⁸⁴ a rozhodnutí ohledně nároků vůči správci z titulu jeho ručení.⁸⁵

Rozhodnutí „jiná,“ než uvedena v článku 25 odst. 1 se uznávají podle Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních,⁸⁶ pokud je použitelné. Je nutné posoudit, zda tato rozhodnutí spadají do působnosti nařízení č. 44/2001. „Pod režim čl. 25 odst. 2 Nařízení

⁸¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. února 2009 ve věci C-339/07, *Christopher Seagon proti Deko Marty Belgium NV*.

⁸² Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. února 2009 ve věci C-339/07, *Christopher Seagon proti Deko Marty Belgium NV*, bod 27.

⁸³ Bělohávek (2007a), s. 688.

⁸⁴ *Ibid.*, s. 692.

⁸⁵ *Ibid.*, s. 694.

⁸⁶ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních nahradilo Bruselskou úmluvu o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, na kterou čl. 25 odst. 1 Nařízení 1346/2000 odkazuje a to především čl. 68 odst. 1 a 2 Nařízení 44/2001.

spadají nároky uplatňované například v různých správních řízeních v souvislosti s nároky za poškozování životního prostředí ze strany dlužníka (úpadce).⁸⁷

6.5 *Vykonatelnost rozhodnutí*

Nařízení neobsahuje zvláštní úpravu výkonu rozhodnutí. Stejně jako při uznávání rozhodnutí, upravuje odlišně výkon rozhodnutí, která se týkají průběhu a skončení insolvenčního řízení a která z něj přímo vyplývají nebo s ním úzce souvisí podle § 25 odst. 1, a výkon jiných rozhodnutí upravených v § 25 odst. 2.

Rozhodnutí, která se týkají průběhu a skončení insolvenčního řízení a která z něj přímo vyplývají nebo s ním úzce souvisí podle § 25 odst. 1, i ochranná opatření učiněná po podání návrhu na zahájení řízení jsou vykonatelná podle „článků 38 až 52, s výjimkou čl. 45 odst. 1” Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních.

Nařízení výslovně odkazuje na články 31 až 51 Bruselské úmluvy o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech s výjimkou čl. 34 odst. 2. Tato úmluva však „není pro Českou republiku závazná, protože v době přistoupení ČR k EU bylo již platné Nařízení 44/2001 a toto nahrazuje Bruselskou úmluvu s výjimkou Dánska.”⁸⁸

Nařízení vylučuje důvody pro odmítnutí upravené v čl. 45 odst. 1 Nařízení 44/2001 a uvádí vlastní důvody pro odmítnutí. Členské státy nemusí vykonat rozhodnutí, pokud by vedly k omezení osobní svobody nebo listovního tajemství a mohou odmítnout vykonat takovéto rozhodnutí, pokud by byly účinky výkonu ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem tohoto státu ve smyslu článku 26 Nařízení.

Jiná rozhodnutí, uvedená v § 25 odst. 2., se vykonávají podle Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních, jen pokud je použitelné.

⁸⁷ Bělohlávek (2007a), s. 697.

⁸⁸ Bělohlávek (2007a), s. 686.

7 Zásada vzájemné spolupráce

Účelem Nařízení je zajistit vzájemnou spolupráci mezi jednotlivými správci podstat. Nařízení upravuje vztahy mezi správci podstaty v hlavním a vedlejším řízení za účelem vzájemné koordinace, s cílem účinného a rychlého průběhu řízení. Nařízení stanoví zvláštní postavení správce v hlavním řízení, čím se projevuje výsostní, univerzální postavení hlavního řízení ale také další práva a povinnosti správců.

Správce podstaty je definován pro účely Nařízení v čl. 2 písm. b) “správcem podstaty je osoba nebo subjekt, jejichž funkcí je spravovat nebo prodat majetek, který byl dlužníkovi zabaven, nebo dohlížet na správu jeho záležitostí. Seznam těchto osob a subjektů je obsažen v příloze C” Nařízení. V České republice je to insolvenční správce, předběžný insolvenční správce, oddělený insolvenční správce, zvláštní insolvenční správce a zástupce insolvenčního správce.

Správce podstaty je jmenován soudem, který zahájí řízení. Jmenovaný správce je automaticky uznán ve všech ostatních členských státech, není nutný žádný akt uznání. Rozhodné právo určí jeho práva a povinnosti podle vnitrostátních norem členského státu, který řízení vede. Další práva a povinnosti vyplývají správci z Nařízení. Je nutné si uvědomit, že i přes nutnost vzájemné spolupráce je správce v hlavním i vedlejším řízení samostatným subjektem a řídí se pravidly svého státu a vede řízení za účelem uspokojení věřitelů ve svém řízení.

Správce má pravomoc vykonávat práva i v jiném členském státě, než v kterém byl správcem jmenován. Na správce to klade vyšší nároky a nutnost znát právní normy členských států, aby mohl efektivně spravovat a zpeněžit majetek dlužníka.

7.1 Spolupráce a sdělování informací

„Hlavní úpadkové řízení a vedlejší řízení mohou k účinnému zpeněžení majetku přispět pouze koordinací všech současně probíhajících řízení. Základní podmínkou je nutnost úzké spolupráce různých správců podstaty, zejména při výměně dostatečného množství informací” (bod 20 odůvodnění Nařízení). Správce podstaty v hlavním řízení a správci podstaty ve vedlejších řízeních jsou povinni vzájemně spolupracovat. Správci jsou povinni vzájemně si sdělovat jakékoliv informace, které mohou být významné pro

řízení, „zejména stav přihlašování a ověřování pohledávek, a veškerá opatření zaměřená na skončení řízení” (čl. 31 odst. 1 Nařízení) a to bez zbytečného odkladu.

Nařízení sice stanoví povinnost vzájemní spolupráce, ale jak přesněji má spolupráce probíhat je uvedeno jen v některých člancích Nařízení, jde o čl. 31 odst. 1 a 3, čl. 35 a čl. 33. Jaká má být jiná vzájemná spolupráce a jak se bude vymáhat v případě, že správci spolupracovat nebudou, bude zřejmě upraveno vnitrostátním právem členských států.

Článek 31 odst. 1 Nařízení demonstrativně vyjmenovává, které informace si mají správci sdělovat; u dalších informací je rozhodné, zda jsou informace významné pro řízení. Protože článek stanoví povinnost sdělovat si informace, vyplývá z toho správci odpovědnost za nesplnění této povinnosti. V budoucnosti by bylo vhodné upřesnit, o které informace je jedná.

Podle Alexandra Bělohávka⁸⁹ si správci sdělují jen ty nejdůležitější skutečnosti, které by mohly ovlivnit druhé řízení, a zejména informace o vedlejším řízení, které jsou významné pro hlavní řízení.

Správce podstaty ve vedlejším řízení má povinnost poskytnout správci v hlavním řízení v dostatečném předstihu možnost předložit návrhy na zpeněžení nebo vypořádání majetku v řízení vedlejším (čl. 31 odst. 3 Nařízení), a to z důvodu, aby měl správce v hlavním řízení vliv na vedlejší řízení.

7.2 Další pravomoci správce podstaty

Správce podstaty v hlavním insolvenčním řízení by měl mít možnost zasahovat do vedlejších insolvenčních řízení, která probíhají ve stejné době, aby zajistil rozhodující úlohu hlavního řízení (bod 20 odůvodnění Nařízení).

Správce podstaty v hlavním řízení může vykonávat veškeré pravomoci, které má podle práva státu, který řízení zahájil, v jiných členských státech, dokud v těchto státech není zahájeno vedlejší insolvenční řízení nebo učiněno ochranné opatření bránící jejich výkonu (čl. 18, odst. 1 Nařízení). Právě v tomto článku se ukazuje princip univerzality, protože určuje rozsah pravomocí správce v hlavním řízení v případě, že nebylo zahájeno vedlejší řízení. Správce v hlavním řízení má práva a povinnosti podle právního řádu státu, podle kterého byl správce jmenován, a tato práva může uplatnit v ostatních

⁸⁹ Bělohávek (2007a), s. 829.

členských státech, samozřejmě až na stanovené výjimky. Jakmile je zahájeno vedlejší insolvenční řízení, pozice správce v hlavním řízení se změní, jeho práva se omezí. Majetek, který spadl do majetkové podstaty v hlavním insolvenčním řízení, bude této z podstaty vyňat a bude spadat do majetkové podstaty vedlejšího řízení.

Pokud je učiněno ochranné opatření na základě návrhu na zahájení insolvenčního řízení v tomto státě, brání toto ochranné opatření výkonu pravomocí správce v hlavním řízení.

Jedním z práv správce podstaty v hlavním řízení je přemístit majetek dlužníka z území členského státu, ve kterém se nachází, přičemž musí respektovat věcná práva třetích osob a ustanovení o výhradě vlastnictví podle práva toho kterého členského státu (čl. 18 odst. 1 Nařízení).

„Jakmile byl jednou takový majetek přemístěn, nemůže se tento přemístěný majetek stát objektem řízení v jakémkoliv jiném následně zahájeném řízení a spadá do výlučné moci správce v hlavním řízení.“⁹⁰

Při výkonu svých pravomocí musí správce podstaty v hlavním řízení jednat v souladu s právem členského státu, na jehož území zamýšlí jednat, zejména pokud jde o zpeněžování majetkové podstaty. „Tyto pravomoci nesmějí zahrnovat donucovací opatření nebo právo rozhodovat v soudních řízeních nebo sporech“ (čl. 18 odst. 3 Nařízení).

Správce podstaty v hlavním řízení má právo podat návrh na zahájení vedlejšího insolvenčního řízení (čl. 29 Nařízení). Lze předpokládat, že správce v hlavním řízení nebude obvykle vedlejší řízení zahajovat, aby majetková podstata byla vypořádána jako celek; v některých případech to ale může být vhodné.

Správce podstaty v hlavním řízení může ovlivňovat vedlejší řízení. Jedním z účinných nástrojů je pozastavení zpeněžování majetkové podstaty. Žádost správce na pozastavení zpeněžování ve vedleším řízení „může být zamítnuta pouze v případě, kdy zjevně není v zájmu věřitelů v hlavním řízení“ (čl. 33 odst. 1 Nařízení). O této žádosti rozhoduje soud, který zahájil vedlejší řízení.

Správce podstaty ve vedleším řízení převede přebytek po zpeněžení majetku ve vedleším řízení správci podstaty v hlavním řízení (čl. 35 Nařízení).

⁹⁰ Bělohávek (2007a), s. 178.

Správce podstaty v hlavním i vedlejší řízení se může účastnit jiných řízení podobně jako věřitelé, zejména se může účastnit schůze věřitelů a má možnost přihlásit u jiného řízení pohledávky, pokud je to v zájmu věřitelů v řízeních, pro která byl jmenován, a za splnění dalších podmínek (čl. 32 odst. 2 a 3 Nařízení).

Správce podstaty ve vedlejší řízení může v jiném členském státě žádat o navrácení majetku, který byl přemístěn po zahájení řízení z území členského státu, který řízení zahájil, na území jiného státu. Správce ve vedlejší řízení může v zájmu ochrany věřitelů podávat žaloby na neplatnost právního úkonu v jiném členském státě (čl. 18 odst. 2 Nařízení). Pro řízení, v němž by správce uplatňoval své právo domáhat se navrácení majetku a neplatnost právního úkonu, by platilo právo státu, ve kterém bude řízení probíhat a správce musí jednat v souladu s právem tohoto členského státu. Podle Bělohávk⁹¹ je nutný širší výklad čl. 18 odst. 2 Nařízení ve spojení s bodem 4 odůvodnění a „ve výjimečných případech, kdy byl majetek z území členského státu vyvezen z důvodu očekávání zahájení insolvenčního řízení,“ mohl by správce požadovat navrácení majetku podle čl. 18 odst. 2 Nařízení.

7.3 Zveřejňování

Nařízení se zveřejňováním informace o rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení a zveřejňování jmenování správce podstaty zabývá v článku 21 a zveřejňováním zápisu do veřejných rejstříků v článku 22. Zveřejňování je účinný nástroj, jak předcházet možným konfliktům pravomocí a ke zvýšení ochrany věřitelů.

Správce podstaty může žádat, aby podstatný obsah rozhodnutí o zahájení hlavního i vedlejšího insolvenčního řízení a rozhodnutí o jeho jmenování bylo zveřejněno v kterémkoli jiném členském státě podle pravidel zveřejňování v tomto státě. Při takovém zveřejnění se uvede, zda je správcem jmenovaným v hlavním nebo vedlejší řízení. Správce podstaty může také žádat, aby bylo rozhodnutí o zahájení hlavního insolvenčního řízení zapsáno do rejstříku nemovitostí, obchodního rejstříku nebo jiného veřejného rejstříku, který je veden v jiných členských státech.

Členský stát, na jehož území má dlužník svou provozovnu, může stanovit povinnost zveřejnění podstatného obsahu rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí o jmenování správce podstaty. Pokud je taková povinnost stanovena,

⁹¹ Bělohávek (2007a), s. 612.

přijme správce podstaty nebo orgán k tomu zmocněný v členském státě, ve kterém bylo zahájeno hlavní řízení, nezbytná opatření k zveřejnění těchto informací.

Každý členský stát může vyžadovat povinný zápis rozhodnutí o zahájení hlavního insolvenčního řízení do rejstříku nemovitostí, obchodního rejstříku nebo jiného veřejného rejstříku. V tom případě učiní správce podstaty nebo orgán k tomu zmocněný v členském státě, ve kterém bylo zahájeno hlavní řízení, nezbytná opatření k zajištění takového zápisu.

Členské státy nemusí stanovit povinnost zveřejňování těchto informací, je to ale účelné a vhodné.

8 Zásada ochrany věřitele

Hlavním důvodem pro přijetí Nařízení byla ochrana věřitelů. Aby věřitel mohl své práva řádně uplatnit, musí mít informace o tom, že insolvenční řízení probíhá a poté může svoji pohledávku uplatnit.

Nařízení v čl. 39 přiznává každému věřiteli právo přihlásit své pohledávky v insolvenčním řízení zahájeném v jiném členském státě, než ve státě, kde má věřitel své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo. Toto právo má také správce daně a orgány sociálního zabezpečení. Pohledávka se přihlašuje písemně. Věřitel může přihlásit svou pohledávku jak v hlavním, tak kterémkoli vedlejším řízení (čl. 32 odst. 1 Nařízení).

Aby uvedené právo věřitele přihlásit pohledávku mohlo být účinně uplatněno, stanoví Nařízení v čl. 40 povinnost pro příslušný soud nebo jmenovaného správce podstaty, aby neprodleně informovali známé věřitelé o zahájení insolvenčního řízení. Jedná se o věřitele, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiném členském státě, než ve státě kde bylo insolvenční řízení zahájeno. Povinnost informovat se týká jak řízení hlavního, tak vedlejšího.

Informace o zahájení insolvenčního řízení musí být věřiteli předány v individuálním oznámení a musí obsahovat zejména lhůty, sankce za nedodržení lhůt, subjekt nebo orgán, u kterého se přihlašují pohledávky, a jiná stanovená opatření. Oznámení informuje také o tom, zda věřitel musí přihlásit svou pohledávku, která je přednostní nebo je zajištěná věcným právem (čl. 40 odst. 2).

Nařízení přiznává věřitelům z jiných členských států, než je stát zahájení řízení, zvláštní právo být individuálně informován.

Podle českého právního řádu není obvyklé informovat věřitelé individuálním oznámením, v insolvenčním řízení se doručuje zveřejněním v insolvenčním rejstříku a vyvěšením na úřední desce insolvenčního soudu, viz § 71 insolvenčního zákona.

Podle § 430 insolvenčního zákona však jsou známí věřitelé, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, ve zvláštním režimu doručování v porovnání s tuzemským věřitelem. Insolvenční soud vyrozumí tyto věřitele tak, že jim zvlášť doručí rozhodnutí, kterým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, rozhodnutí o úpadku nebo jeho zkrácené znění a výzvu k podávání přihlášek pohledávek.

Zvláštním doručením se ve svém rozhodnutí zabýval Nejvyššího soudu, sp. značka 29 NSCR 4/2008,⁹² kde uvádí, že toto zvláštní doručování rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení, rozhodnutí o úpadku i výzvy k podávání přihlášek je ústavně ospravedlnitelnou výjimkou pro známé věřitelé dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska. Svoji argumentaci opírá o „respektování zjevného faktu přirozené jazykové bariéry, která věřitelům s místem obvyklého pobytu, bydlištěm nebo sídlem v některém z členských států Evropské unie zpravidla brání v účinném využití insolvenčního rejstříku coby zdroje informací o insolvenčním řízení.” Nejvyšší soud vysvětlil, že ustanovení § 430 se týká jen věřitelů z jiných členských států EU a nikoliv věřitelů tuzemských.

Předpokládá se, že místní věřitelé si umí informaci jednodušeji vyhledat a že se lépe orientují ve vnitrostátních prepisech.

V praxi bude podle Alexandra Bělohávk⁹³ využívána poštovní přeprava, a to z důvodu důkazního břemene subjektu, který má povinnost informovat. Pro budoucnost se předpokládá možnost informování elektronickou cestou s certifikovaným podpisem.

Informace se věřitelům poskytují v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků státu, který řízení zahájil. Používá se k tomu formulář se záhlavím „Výzva k přihlášení pohledávky. Závazné lhůty,“ který je předtištěný ve všech úředních jazycích orgánů Evropské unie, tedy ve 23 jazycích (čl. 42 odst. 1 Nařízení).

„Každý věřitel, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiném členském státě, než ve státě, který zahájil řízení, může svou pohledávku přihlásit v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků tohoto jiného státu” (čl. 42 odst. 2 věta první Nařízení). Pojem „tohoto jiného státu,“ který používá Nařízení, je nutno chápat jako jakýkoliv úřední jazyk všech ostatních členských států; nemusí to být úřední jazyk státu, kde má například věřitel své bydliště. Takový širší výklad je logický a nutný s ohledem na volný pohyb osob a společností.

Pokud věřitel přihlásí pohledávku v jiném jazyce než je úřední jazyk nebo jeden z úředních jazyků státu, který řízení zahájil, musí formulář obsahovat alespoň záhlaví

⁹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 9. 2008 spisová značka 29 NSCR 4/2008 a rozhodnutí z 22. 10. 2009 spisová značka 29 NSCR 27/2009.

⁹³ Bělohávek (2007a), s. 957.

„Přihlášení pohledávky“ v úředním jazyce státu řízení. Věřitel může být vyzván, aby poskytl překlad do úředního jazyka státu, který řízení zahájil (čl. 42 odst. 2 Nařízení).

Přihláška pohledávky obsahuje informaci o povaze pohledávky, den jejího vzniku a její výši, jakož i to, zda se jedná o přednostní pohledávku, zda je zajištěna věcným právem nebo zda se uplatňuje s ohledem na pohledávku výhrada vlastnictví a na který majetek se vztahuje zajištění, jehož se věřitel dovolává. „Věřitel zašle kopie podkladů, pokud existují [...]“ (čl. 41 Nařízení). Bělohávek⁹⁴ ve svém komentáři upozorňuje na různé jazykové verze formulace „podkladů, pokud existují,” například verze anglická užívá termín *supporting documents* (podpůrné listiny) a upozorňuje, že u zahraničních věřitelů bude nutno podle tuzemské praxe slevit z požadavků na prokazování titulu.

Další práva a povinnosti věřitelů se řídí vnitrostátním právem toho členského státu, kde soud zahájil řízení (*lex fori concursus*) s ohledem na stanovené výjimky.

Tomáš Čihula⁹⁵ ve svém článku prezentuje myšlenku jednotného celoevropského insolvenčního rejstříku, do něhož by soudy zaznamenávali rozhodné informace o insolvenčním řízení pro větší transparentnost a ochranu věřitelů a také s ohledem zabránit zahájení více hlavních řízení vůči témuž dlužníku.

⁹⁴ Bělohávek (2007a), s. 961.

⁹⁵ Čihula (2008), s. 51.

9 Závěr

Ve své práci jsem identifikovala čtyři oblasti k dalšímu zkoumání.

Zaprvé jde o některé dopady Nařízení v oblasti prevence jevu zvaném *forum shopping*. Vzhledem k tomu, že různé právní úpravy členských států umožňují různé řešení úpadku, může být pro subjekt vhodné v některých situacích vybrat centrum hlavních zájmů (COMI) a provozovnu v tom státě, kde je úprava v případě insolvence subjektu nejpříznivější. V konečném důsledku Nařízení tak vytváří určitý tlak na subjekty provozovat svoji činnost jen v těch členských státech, kde je insolvenční řízení pro ně nejvýhodnější. To jde proti duchu jednotného trhu.

Zadruhé, v případě, že už hrozí úpadek dlužníka nebo již úpadek nastal, je na dlužníku, věřiteli a správci podstaty, aby správně použili Nařízení. Zejména, aby našli pro věřitele nejvhodnější řešení, které zároveň co nejméně poškodí dlužníka. S ohledem na různé právní úpravy je možné v některých případech správným rozhodnutím, zda, kdy a jaké řízení zahájit, dospět k výsledku výhodnějšímu pro věřitele nebo dlužníka. Jedná se bezpochyby o náročný úkol, a k jeho zvládnutí je nutno znát právní řády členských států.

Třetí oblastí se týká nesprávného určení centra hlavních zájmů, kdy nepříslušný soud zahájí řízení, protože v rozporu s Nařízením určí svojí příslušnost.

Čtvrtá oblast se také týká nesprávného určení centra hlavních zájmů, protože jde o případ, kdy je uměle vytvořeno centrum hlavních zájmů, aby byl určen příslušný soud toho právního řádu, který je vhodnější pro manipulující subjekt.

Všechny tyto oblasti souvisí s určením rozhodného práva ve většině případů za účelem vytvoření lepšího právního postavení či pro věřitele nebo pro dlužníka. Cílem Nařízení je ale snaha zamezit možnosti přesunu řízení z jednoho členského státu do jiného, tj. prevence (*forum shopping*).

Současné evropské insolvenční právo zavedlo insolvenční řízení, jehož dopadem paradoxně může být *forum shopping*, pokud je ovšem „podle pravidel Nařízení.“ Rozhodnutí ohledně umístění centra svých hlavních zájmů a provozovny je důležité, protože tím subjekt určí svůj možný budoucí insolvenční status a rozhodné právo. Subjekty se při své hospodářské činnosti mohou preventivně připravit na možný úpadek

správným rozhodnutím o zřízení COMI a provozovny, s ohledem na svůj větší prospěch nebo menší riziko.

Největší rozdíly mezi členskými státy se zdají být v definici úpadku, určování typu dlužníka, vůči kterému může být řízení zahájeno, a v určení rozsahu majetku, který je zahrnutý do podstaty. Účastníci řízení a především správce podstaty musí znát insolvenční právo členských států a podle toho činit rozhodnutí jak vést řízení, zdali zahájit vedlejší řízení souběžně k řízení hlavnímu, a zdali zahájit vedlejší řízení dřív, než bude zahájeno řízení hlavní.

Domnívám se, že v těchto oblastech je prostor pro další sjednocení vnitrostátních úprav členských států definice úpadku, určení osob, které mohou být v úpadku a určení rozsahu majetku zahrnutého do podstaty a tím sjednotit podmínky pro všechny subjekty na jednotném evropském trhu.

Harmonizace ve smyslu identické úpravy pro všechny členské státy není zřejmě v dohledné době možná. Současná politická situace také není příliš nakloněna harmonizaci, tedy ani přesnější definici pojmů důležitých pro insolvenční řízení. Proto je na jednotlivých členských státech, jak upraví své vnitrostátní normy a tak připraví přehledné, pružné a příznivé právní prostředí pro subjekty, které se rozhodují ohledně umístění místa svých hlavních zájmů a své provozovny.

Ve věci související se správným určením místa hlavních zájmů a z toho vyplývající příslušnosti pro soud členského státu, lze pozorovat, že různé soudy tento pojem vykládají různě. Není zřejmé, zda jde o záměr či nedostatečnou právní erudici. Zčásti se to zdá být způsobeno pohledem na věc z úhlu vlastního právního řádu. Nařízení je postaveno na principu vzájemné důvěry, což má množství výhod, a nezbyvá, než takové počinání soudů tolerovat, pokud významně nevybočuje. Zejména pokud je to ve prospěch věřitelů, tak lze takové počinání považovat za vhodné.

V závěru bych ráda uvedla, že klíčovou roli ve výkladu a provádění insolvenčního řízení podle evropského práva mají soudy, tj. vnitrostátní soudy a Soudní dvůr Evropské unie.

Vnitrostátní soudy v členských státech mají klíčovou úlohu pro zajišťování vlády práva, chrání práva fyzických a právnických osob, která jim zaručuje komunitární právo, a tím zajišťují řádné fungování vnitřního trhu a prosperitu pro všechny, což je cílem celé Evropské unie. Bez spolupráce vnitrostátních soudů členských států by

nebylo možné dosáhnout jakýchkoliv výsledků v prosazování insolvenčního práva unie. Právo je dotvářeno výkladem Soudního dvora na základě rozsáhlé judikatury, který a tak svou prací přispívá k aplikaci norem unie.

Další vývoj evropského insolvenčního práva vidím především v ochraně práv věřitelů. Evropský soudní prostor je postaven na zásadě vzájemného uznávání. To může účinně fungovat pouze na základě vzájemné důvěry mezi soudci. Kodifikace samotných práv zřejmě nepostačuje. Práva a povinnosti se stanou skutečností, pouze pokud budou snadno dostupné a subjekty budou oprávněny dovolávat se těchto práv.

V nejbližší době lze očekávat další vývoj v oblasti evropského insolvenčního řízení, neboť Evropská komise má za úkol předložit Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru zprávu o uplatňování Nařízení 1346/2000 a to nejpozději do 1. června 2012. Pokud Komise shledá nutnost návrh změnit, má předložit také návrh této změny.

10 Seznam zkratek

zkratka	význam
COMI	Centre of Main Interest, centrum či místo hlavních zájmů
CVA	Company Voluntary Agreement
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
Nařízení	Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení
OSŘ	Občanský soudní řád

11 Použitá literatura

- ADAM, J. Evropské úpadkové právo. In *Právní rozhledy*. 2006, roč. 14, č. 10, s. 366-369.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo: Komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007a. 1588 s. ISBN 978-80-7179-591-9.
- . Evropské insolvenční právo. In *Právní rozhledy*. 2007b, roč. 15, č. 15, s. II.
- . Účinky zahájení insolvenčního řízení na paralelní probíhající a budoucí soudní řízení v evropském a mezinárodním kontextu. In *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 1, s. 26-38.
- BRODEC, Jan. Centrum hlavních zájmů dlužníka a forum shopping v evropském úpadkovém právu. In *Acta Universitatis Carolinae Iuridica : Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám*. 2008, roč. 54, č. 1, s. 27-35. ISSN 0323-0619.
- . Uznání zahraničního rozhodnutí o zahájení konkursního řízení v rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu. In *Právní rozhledy*. 2006, roč. 14, č. 12, s. 437-445.
- ČERNOHLÁVEK, Josef. Existence provozovny jako předpoklad pro zahájení vedlejšího insolvenčního řízení. In *Právní rádce*. 2009, roč. XVII, č. 12, s. 30-32.
- ČESKO. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2 ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky ve znění 162/1998 Sb. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992. Dostupný také z www: <http://portal.gov.cz> (datum přístupu: 8. 12. 2011).
- . Zákon č. 99 ze dne 4. 12. 1963 Občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1963. Dostupný také z www: <http://portal.gov.cz> (datum přístupu: 8. 12. 2011).
- . Zákon č. 182 ze dne 30. 3. 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006. Dostupný také z www: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/pravni-predpisy.html> (datum přístupu: 8. 12. 2011).

- ČIHULA, Tomáš. Je reforma insolvenčního nařízení nezbytná? In *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 2, s. 47-53.
- . Parmalat Slovakia : prohlášení úpadku nad slovenskou společností maďarským soudem. In *Jurisprudence*. 2005, roč. 14, č. 6, s. 46-50.
- . Určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s cizím prvkem. In *Právní rozhledy*. 2006, roč. 14, č. 18, s. 673-678.
- MONSERIÉ-BON, Marie-Hélène. Evropská harmonizace úpadkového práva. Přel. Robert Pelikán. In *Acta Universitatis Carolinae Iuridica : K otázkám harmonizace s evropským právem*. 2000, roč. 46, č. 3-4, s. 85-91, ISBN 80-246-0128-1.
- Nářízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech* (Úř. věst. L 012, 16.1.2001, p.1) v aktuálním znění.
- Nářízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení* (Úř. věst. L 160, 30.6.2000, p.1) v aktuálním znění.
- NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. *Rozhodnutí ze dne 31. 1. 2008 spisová značka 29 Odo 164/2006* (publikováno ve sbírce pod číslem 87/2008).
- . *Rozhodnutí ze dne 4. 9. 2008 spisová značka 29 NSCR 4/2008*. Dostupný z [www: www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz).
- . *Rozhodnutí ze dne 22. 10. 2009, spisová značka 29 NSCR 27/2009* (publikováno ve sbírce pod číslem 63/2010).
- . *Rozhodnutí ze dne 27. 1. 2011 spisová značka 29 Cdo 2181/2008* (publikováno ve sbírce pod číslem 95/2011).
- PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2008. 441 s. ISBN 978-80-7400-034-8.
- PELIKÁNOVÁ, Irena; Stanislava Černá a kol. *Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva*. II. díl, Praha : ASPI, a.s., 2006, s. 548. ISBN 80-7357-149-8.
- SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE. *Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 12. února 2009 ve věci C-339/07, Christopher Seagon proti Deko Marty Belgium NV* (Sbírka soudních rozhodnutí 2009 I-00767).

- . Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 21. ledna 2010 ve věci C-444/07, *MG Probud Gdynia sp. z o.o.* (Sbírka soudních rozhodnutí 2010 I-00417).
- . Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 17. ledna 2006 ve věci C-1/04, *Susanne Staubitz-Schreiber* (Sbírka soudních rozhodnutí 2006 I-00701).
- . Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.* (Sbírka soudních rozhodnutí 2006 I-03813).
- ŠABATKA, Petr. Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních. In *Právní rozhledy*. 2006, roč. 14, č. 3, s. 95-101.
- TICHÝ, L.; R. Arnold, J. Zemánek; R. Král; T. Dumbrovský. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha : C.H. Beck, 2011. 1005 s. ISBN 978-80-7400-333-2.
- VIRGOS, Miguel; Etienne Schmit. Zpráva a k Úmluvě ES o insolvenčním řízení. Brusel : Tisk Rady EU, dokument č. 6500/96, DRS 8 (CFC), 3. května 1996.
Též dostupný z www:
http://globalinsolvency.com/sites/globalinsolvency.com/files/insolvency_report.pdf.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vyd. Praha : Linde, 2011. 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0.

12 Další údaje

12.1 Thesis Title in English

Insolvency Proceedings with a European International Element

12.2 Summary in English

In this thesis, I analyse Council regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings and its practical effects in EU member states' bankruptcy proceedings. The regulation creates a European insolvency law which is aimed at proper functioning of the internal market. The market requires efficient and effective cross-border insolvency proceedings in order to protect creditors. I review interpretations of the principle of controlled universality, *Lex fori concursus*, recognition of insolvency proceedings, and cooperation of liquidators whose function is to administer or liquidate assets located in various member states. I also examine the process of launching primary and secondary proceedings in relation to the debtor's centre of main interest and to his place of operations where the debtor carries out a non-transitory economic activity with human means and goods. I demonstrate the current legal reasoning of the Court of Justice of the European Union in e.g. the Judgment of the Court (Grand Chamber) of 2 May 2006 in Case C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.* which interprets Articles 1, 2, 3 and 16 of the regulation, and in the Judgment of the Court (First Chamber) of 21 January 2010 in Case C-444/07, *MG Probud Gdynia sp. z o.o.*, which interprets Articles 3, 4, 16, 17 and 25 of the regulation. In addition, I describe how the Czech *Insolvency Law* (Law No 182/2006 Coll.) is applied within the context of the regulation. In the conclusion, I list several main areas of further analysis, such as the *forum shopping*, i.e. incentives for the parties to transfer assets or judicial proceedings from one member state to another, interpretation of the regulation by all involved actors, and other elements in determining the debtor's centre of main interest. One of the most important questions treated in this thesis is the principle of mutual trust established by the regulation as recognition of judgments delivered by member states' courts.

12.3 Key Words in English

Insolvency proceedings; bankruptcy; Centre of Main Interest; Council Regulation; forum shopping; creditor protection; European Union; liquidator; controlled universality

12.4 Abstrakt v českém jazyce

V této diplomové práci analyzuji Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení a jeho dopady na insolvenční řízení v členských státech Evropské unie. Nařízení vytváří evropské insolvenční právo, které má za cíl zajištění řádného fungování vnitřního trhu. Vnitřní trh vyžaduje rychlá a účinná mezinárodní insolvenční řízení s cílem zajistit ochranu věřitelům. Věnuji se interpretacím principu modifikované univerzality, rozhodného práva *Lex fori concursus*, uznávání rozhodnutí v insolvenčním řízení, a vzájemné spolupráci správců podstaty působících v různých členských státech. Zároveň zkoumám zahajování hlavního insolvenčního řízení ve vztahu k centru hlavních zájmů dlužníka a zahajování vedlejšího insolvenčního řízení ve vztahu k provozovně dlužníka, ve které vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských a materiálních zdrojů. Popisuji závazný výklad podle judikatury Soudního dvora Evropské unie vyplývající například z rozsudku ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.*, kterým Soudní dvůr vykládá články 1, 2, 3 a 16 Nařízení, a z rozsudku ze dne 21. ledna 2010 ve věci C-444/07, *MG Probud Gdynia sp. z o.o.*, kterým vykládá články 3, 4, 16, 17 a 25 Nařízení. Zároveň popisují, jak tato úprava navazuje na české insolvenční právo (Zákon č. 182/2006 Sb.). V závěru diplomové práce identifikuji oblasti další analýzy, jedná se například o jev *forum shopping*, tj. snahu účastníků převádět majetek a soudní řízení z jednoho členského státu do druhého, a o použití Nařízení jednotlivými aktéry insolvenčního řízení ve vztahu k určení centra hlavních zájmů dlužníka. Princip vzájemné důvěry je zásadní oblastí, kterou ve své diplomové práci také zabývám; jedná se o princip zakotvený v Nařízení ve smyslu automatického uznávání soudních rozhodnutí soudy v členských státech.

12.5 Klíčová slova v českém jazyce

Insolvenční řízení; úpadek; centrum hlavních zájmů; nařízení Rady; forum shopping; ochrana věřitelů; Evropská unie; správce podstaty; modifikovaná univerzalita